

›De flyr knarket ›Sista sommaren i Godtemplarbyn ›Värvning i köptemplet
GRANSKNING DÅLIGT SKYDD FÖR UTSATTA BARN

accent

JESSICAS NYA LIV

**Vill bryta
familjens mönster
av missbruk**

En olycka händer så lätt...

Försäkra det viktigaste du har!

Att råka ut för en olycka eller sjukdom behöver inte alltid vara allvarligt. Men resultatet kan bli en livslång invaliditet som påverkar ditt barns framtida försörjning.

Ställ dig frågan: Hur klarar sig mitt barn ekonomiskt om något skulle hända?

De flesta försäkringar som barnen har genom förskola eller skola har en begränsad omfattning. De gäller till exempel inte på fritiden eller för sjukdom.

Det är därför viktigt att du kompletterar med en egen försäkring för att ditt barn ska ha ett försäkringsskydd som gäller vid alla tillfällen. Dygnet runt.

Genom IOGT-NTO-rörelsens samarbete med SalusAnsvar kan du som är medlem teckna försäkringar för Liv & Hälsa. Försäkringarna ger ett ekonomiskt skydd för dig och din familj om något skulle hända.

Vänta inte med att försäkra dina barn och dig själv.

Ring SalusAnsvar Kundcenter Liv & Hälsa. **Idag!**

Telefon **0200-87 50 30** eller besök **www.salusansvar.se/iogtnto**

IOGT-NTO-rörelsens samarbete med SalusAnsvar har en nästan 70 år lång historia. SalusAnsvar har under hela denna tid stött rörelsens arbete inom alkohol- och narkotikafrågor.

IOGT-NTO

i samarbete med

SALUSANSVAR

Dåligt skydd för utsatta barn

6 GRANSKNING Kommunerna saknar kunskap, lagstiftning och resurser för att skydda utsatta barn. Endast 16 procent av barnen som anmälts fick en insats. Det visar familjeterapeuten Madeleine Cocozza i sin doktorsavhandling. Hon menar att en nationell barnskyddsmyndighet är lösningen.

REPORTAGE

Barnfamiljer flyr knarket

18 REPORTAGE När fastigheterna renoverats flyttade barnfamiljerna in i stadsdelen Vesterbro mitt i Köpenhamn. Knarket skulle försvinna, men så blev det inte. Sedan narkomanerna fått en egen vårdcentral ger många upp och flyttar.

INTERVJU

Jessicas nya liv

26 INTERVJU När Jessica väntade sitt andra barn bestämde hon sig för att bryta med sitt liv kantat av missbruk och våld. Ett liv som inte kunde blivit annorlunda enligt familjeterapeuten Eva Sternberg.

KULTUR

Konstnärspar med skapandet som kick

34 KULTUR Konsten har gått som en röd tråd genom IOGT-NTO-medlemmarna Anna-Lisa och Arne Siggelins långa liv tillsammans. Och trots att bägge numera är runt åttio så fortsätter de att skapa.

OPINION

Sanning och konsekvens

4 LEDARE Expressens serie om alkoholens offer lämnar både läsaren och offren i sticket. Ingenstans förklaras helheten eller sambanden mellan bruk och missbruk.

Osynligt fredsarbete på gräsrotsnivå

16 ESSÅ Fredsforskaren Camilla Orjuela skriver om det osynliga fredsarbete som många folkrörelser bedriver på gräsrotsnivå i konfliktområden världen över.

AKTUELLT

"En politikens Hultsfredsfestival"

10 I FOKUS Almedalsveckan har blivit en slags festival för politik och påverkan. Accent följde IOGT-NTOs Peter Moilanen för att se hur nykterhetsrörelsen lyckas nå ut.

Ny generaldirektör brinner för folkhälsan

12 AKTUELLT Sarah Wamala har utsetts till ny generaldirektör för Statens folkhälsoinstitut. Hon vill pröva nya vägar i folkhälsoarbetet.

I RÖRELSE

Sista sommaren i Godtemplarbyn

38 I RÖRELSE Under sommaren dansades det för sista gången i Godtemplarbyn. Efter 50 år ska de 25 små stugorna jämnas med marken.

Medlemsvärvning i köptemplet

42 I RÖRELSE IOGT-NTO varvar för tredje året i rad nya medlemmar utanför Gekås varuhus i Ullared. Accent var på plats. En ny policy för medlemsvärvning har också antagits.

FASTA AVDELNINGAR

LEDARE	4	AKTUELLT	12	INTERVJU	26	I RÖRELSE	40
REDAKTION	5	TRE FRÅGOR	15	KULTUR	32	IOGT-NTO INFO	48
INSÄNDARE	5	ESSÅ	16	HALLÅ DÄR	35	FEM MINUTER	50
GRANSKNING	6	PRESSGRANNAR	16	KRÖNIKA	36	NÄSTA NUMMER	51
I FOKUS	10	REPORTAGE	18	KORSORD	38	POSITIVA SLUTET	52

OMSLAGSBILD
Foto: Lars O Persson

Expressens serie om alkoholens offer är kvällstidningsjournalistik när den är som bäst – och som sämst. Levande, omskakande berättelser om människorna bakom siffrorna, men utan att förklara helhetsbilden. Man överlåter åt den enskilde läsaren att dra egna slutsatser och att göra något åt det.

Sanning och konsekvens

AV EVA ÅHLSTRÖM

”Varannan svensk är drabbad av alkoholens konsekvenser”. Så sammanfattar tidningen Expressen en artikelserie om ”spritens offer” – alkoholister och deras anhöriga. ”Alkoholproblemet berör inte bara alkoholister. Miljontals barn, föräldrar, fruar, flick- och pojkvänner, syskon och arbetskamrater till alkoholister lider i det tysta.”

I en rad gripande artiklar kommer de till tals – alkoholisten och alkoholisthustrun, mamman som ser sitt barn gå under, dottern som får ta hand om pappa när han är full. Det är artiklar som berör och skakar om. Hela serien är ett exempel på det som kvällstidningar ofta är så bra på, att lyfta fram människorna bakom statistik.

”Siffrorna talar sitt tydliga språk” heter det i sammanfattningen. ”Detta går inte att acceptera längre. Inte när 400 000 barn växer upp i hem med alkoholproblem. Inte när hundratals personer mister livet i trafiken till följd av rattfylleri och 5 000 människor dör av sjukdomar eller skador som har samband med alkoholdrickande. Varje år.”

Något måste alltså göras. Så långt kan alla vara överens. Men där slutar tydligen Expressens ansvar. Vad som ska göras överlåter tidningen helt åt den enskilde läsaren att avgöra – och att göra. Läsarna uppmanas att ta saken i egna händer och agera – genom att hjälpa en missbrukande anhörig att söka hjälp, kontakta politiker och uppmana dem att ta problemet på allvar, stödja en organisation som jobbar med alkoholfrågor, rannsaka sitt eget drickande eller läsa på om alkoholproblematik och alkoholpolitik.

Att förklara sambandet mellan bruk och missbruk, att antalet ”spritoffer” påverkas av antalet normalkonsumenter och hur mycket de dricker, ingår tydligen inte i tidningens uppgifter. Att det inte går att dra en gräns mellan dem som klarar att hantera alkoholen och dem som inte gör det är en allför obehaglig sanning. Det skulle vara ett för stort avsteg från Expressens (och många andra mediers) alkoholliberala traditioner att erkänna att när något måste göras handlar det inte bara om att hjälpa ”offren” utan också om åtgärder som kan inskränka eller försvåra den egna konsumtionen.

»Att Expressen på ledarplats skulle dra några slutsatser av sin utmärkta artikelserie... är uppenbarligen också att hoppas för mycket.«

Därför ingår det inte i artikelserien att informera om vilka åtgärder som visat sig fungera och vilka som inte gör det om man vill minska konsumtionen och därmed konsekvenser som skador, sjukdom och för tidig död. Då skulle man vara tvungen att ta upp frågor om tillgänglighet – införselkvoter och skatter, internetsprit, öppettider på krogen och alkohol som socialt smörjmedel. Frågor som inte bara är svårare att göra bra och levande journalistik av utan som dessutom skulle störa bilden av att alkoholproblem bara handlar om de drabbade och deras omgivning.

Att Expressen på ledarplats skulle dra några slutsatser av sin utmärkta artikelserie om alkoholens offer och att där ställa några krav på verkningfulla alkoholpolitiska åtgärder är uppenbarligen också att hoppas för mycket.

Att en kvällstidning över huvud taget satsar på en serie om alkoholens konsekvenser är ett bevis för att det är frågor som berör och oroar många människor. Men hur trovärdigt blir då Expressens engagemang när tidningen samma dag som en av de angelägna artiklarna i serien publicerar ett stort uppslaget test av öl och snaps till kräftskivan? Hur vet man på tidningen att ”spritens offer” inte föredrar tipsen i den artikeln framför uppmaningen på en annan sida att ta saken i egna händer och göra något åt alkoholproblemen? ■

FÖR ÖVRIGT ANSER ACCENT ATT...

Flytande ränta

LÅN Krögarnas viktigaste långgivare är inte bankerna utan bryggerierna. Nu ska Alkohollagsutredningen se över det kritiserade systemet, där bryggerierna ger krogarna förskott på miljontals kronor som sedan ska betalas av ölförsäljningen. Räntan beräknas alltså inte i procent utan i promille – hos kroggästerna.

Hopplös vinreklam

REKLAM Konsumentombudsmannen KO erbjuder företaget Enjoy Wine & Spirits att marknadsföra vin genom att dela ut direktreklam till konsumenterna. Enligt KO har en man utklädd till känguru delat ut tablettaskar föreställande lådvinsförpackningar. Reklamarna får ge upp hoppet – åtminstone som reklamidé.

Smakfull maskin

VIN Spanska och tyska forskare har skapat en elektronisk tunga som kan bestämma druvsort och årgång, rapporterar Dagens Nyheter och konstaterar att nu behöver man inte vara expert för att kunna skilja exklusivt årgångsvin från vanligt rödtjut. Men om man inte själv märker skillnad, varför dricka överhuvudtaget?

Citatet

»Alla kommuner måste ta sitt ansvar för barn till föräldrar med missbruk.«

ULLA LARSSON om att 400 000 barn lever med minst en förälder som är i riskzonen för missbruk.

Ta spriten från ungdomarna

ALKOHOL "Vi måste ta spriten från ungdomarna" var rubriken på Aftonbladets ledare efter att chefen för Södersjukhusets akutmottagning i Stockholm Sören Carlsson Sanz slagit larm om att man där får in fler misshandelsoffer än hjärtinfarkter och strokpatienter. "Gatuväldet har blivit ett folkhälsoproblem", konstaterar han. Och det har gått ner i åldrarna, det är 15-18-åringar som söker vård efter gatuväld, och en majoritet av dem är berusade.

Det handlar om våra barn, och då hjälper det inte med fler poliser! Det är attityder som måste förändras.

ERUTS

Vem tar ansvar för de utsatta barnen?

MISSBRUK Nästan 400 000 barn lever i familjer där någon av föräldrarna, eller båda, har ett riskbruk av alkohol. Det visar nya undersökningar från Statens folkhälsoinstitut. Det är många fler än vad man tidigare har känt till. Samtidigt visar den senaste drogvaneeundersökningen från CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning att alkoholkonsumtionen ökar igen bland niondeklassarna.

Alla kommuner måste ta sitt ansvar för barn till missbrukande föräldrar med både förebyggande insatser, stödgrupper och rehabilitering. Nykterhetsrörelsen har förstås också ett ansvar, vi kan och ska erbjuda alkoholfria miljöer och aktiviteter för barn och unga.

ULLA LARSSON

Inget mer Coop för insändaren.

Sluthandlat på Coop

VINFÖRSÄLJNING Hej då Coop! Ni har just förlorat en kund och en medlem. Hoppas att fler gör som jag och lämnar Kooperationen i protest mot det vainsinniga beslutet att börja leverera vin direkt till sina kunder. När jag först hörde nyheten i radio, var jag övertygad om att det var en rötmånadshistoria, men så väl var det inte. Det blev värre! En företrädare för KF förklarar att det är "en service till stressade barnfamiljer" att leverera vin tillsammans med maten. Nog måste det finnas mycket som stressade barnfamiljer har större behov av än vinleveranser. Jag har handlat på Konsum eller Coop i hela mitt vuxna liv, jag har trott på den kooperativa idén och på att Kooperationen tar ansvar för miljö och hälsa. Men nu har de tydligen slutat med det, och då får de klara sig utan mig.

HELENA ANDERSSON

En underlig tid vi lever i

TRAFIK Jag läste en gång en intervju med en pilot på ett av våra flygbolag. Journalisten frågade:

"Känner du dig aldrig rädd för att något kan hända då du sitter i ditt plan, medveten om passagerarna bakom dig, som lutar på dig?" - "Nej", sa piloten. "I mitt plan känner jag mig trygg. Men jag bor ute på landet, och då jag kör bil in till Stockholm och hem, känner jag mig livrädd vid tanken på att jag kan möta och krocka med en rattfyllerist."

Det är en underlig tid vi lever i, när flyget är säkrare än bilen och ingen på allvar tar upp kampen mot rattfylleriet. EU skulle kunna göra mycket för nykterhetsarbetet men samarbetar med alkoholkapitalet i stället för att motarbeta det. Och våra svenska politiker och styrande har allt mindre ansvarskänsla.

GUNNAR SVÄRD, FALKÖPING

Alternativet hjälpte mig att bli nykter

BEHANDLING Jag vill gärna berätta om hur jag, som i många år varit starkt alkoholberoende, blev hjälpt av alternativ behandling. Under många år försökte jag med läkares hjälp och traditionell behandling, bland annat med antabus, få slut på mitt drickande. Men inget hjälpte, snart var jag tillbaka i skiten igen. Livet blev ett enda stort mörker, och allt rasade för mig och min familj. Vändningen kom när jag kom i kontakt med det alternativ som kallas homeopati. Jag fick tag i en bok som heter "Må bättre till kropp och själ" av homeopaten Pär Wahlström.

Jag började följa råden i boken, och efter några månader med intag av homeopatiska medel kunde jag börja hoppas igen. Jag började känna mig stark och har nu varit helt nykter i mer än åtta månader, vilket både jag och min familj är mycket glada över.

FREDRIK L. MALMÖ

REDAKTIONEN

accent

Accent ges ut av IOGT-NTO, UNF, Ungdomens Nykterhetsförbund och JUNIS, IOGT-NTOs Juniorförbund.

Pressläggning detta nummer:
12 augusti

REDAKTION

Eva Åhlström
Chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-672 60 51
eva.ahlstrom@iogt.se

Patrik Sandström
Redaktionssekreterare,
form och layout
08-672 60 50
patrik.sandstrom@iogt.se

Maria Zaitzewsky
Featureredaktör, reporter
08-672 60 56
maria.zaitzewsky@iogt.se

Pierre Andersson
Nyhetsreporter
08-672 60 54
pierre.andersson@iogt.se

Eduardo Mutis
Bildredaktör
08-672 60 53
eduardo.mutis@iogt.se

Medarbetare detta nummer:
Camilla Orjuela, Anna Ågrahn, Marita Andersson, Maria Quarsell, Andrew JS Jones, Sven Rosell, Kent Klick, Lars O Persson, Leif Stenberg, Rurik Zaitzewsky, Anders Perstrand, Anja Liljefors.

ADRESS

Accent, Box 12825
112 97 STOCKHOLM,
tel: 08-672 60 50, fax: 08-672 60 01
e-post: accent@iogt.se

IOGT-NTO-förbundet
tel: 08-672 60 00
Besöksadress:
Gammalgårdsav. 38
Stora Essingen, Stockholm

ADRESSÄNDRING
tel: 08-672 60 38/39
fax: 08-672 60 01

ANNONS

Info Reklambyrå. Janne Moréus
tel: 0221-213 40, mobil: 070-346 34 62
e-post: janne@info reklam.nu
Adress: Glasgatan 21, 731 30 Köping

TRYCK

VTT Grafiska, Vimmerby

OBESTÄLLT MATERIAL

Tidning svarar inte för insända, obeställda texter och bilder samt förbehåller sig rätten att redigera insänt material.

LAGRING

Allt material i tidningen Accent lagras och kan publiceras elektroniskt. Icke anställda måste meddela eventuellt förbehåll mot sådan lagring och publicering. I princip publiceras inget material med sådant förbehåll.

DISTRIBUERAS I 44 700 EXEMPLAR
TS-KONTROLLERAD UPPLAGA
ISSN-nr: 0345-0406

MEDLEM I SVERIGES TIDSKRIFTER

DÅLIGT STÖD FÖR UTSATTA BARN

Kommunerna saknar kunskap, lagstiftning och resurser för att skydda utsatta barn. Det visar familjeterapeuten Madeleine Cocozza i sin doktorsavhandling. Hon menar att en nationell barnskyddsmyndighet är lösningen.

AV MARITA ANDERSSON
accent@logt.se

■ **UTSATTA BARN** Rätt som det är uppmärksammas vi via medierna på fall där barn varit utsatta för olika typer av övergrepp, övergrepp som kan ha pågått i flera år, men där ingen ingripit.

Varför det kan bli så här och hur samhälls skydd av de utsatta barnen fungerar i praktiken, vet vi väldigt lite om. I Sverige saknas exempelvis nationell statistik över hur många barn som anmäls, eller hur många barnavårdsutredningar som görs. Det är upp till varje kommun att föra sin egen statistik. Forskningen på området har också varit dålig. Kanske för att de flesta som utreder utsatta barn är socionomer och forskningstraditionen hittills har varit svag inom den yrkesgruppen.

Men nu börjar det komma allt mer forskning, enligt Madeleine Cocozza som också hon är socionom i botten.

I tio år har hon som familjeterapeut arbetat på universitetssjukhuset i Linköping med barnpsykiatriska utredningar av barn som far illa. I höstas blev hon också klar med sin doktorsavhandling. Där har hon granskat anmälningar om barn som farit illa i Linköpings kommun och tittat på hur socialtjänsten har följt upp dem. Målet har varit att se hur barnens behov av samhällets skydd är tillvarataget i Sverige

– **ENDAST 16 PROCENT** av barnen som anmäls fick en insats. Det är väldigt lite, konstaterar Madeleine Cocozza.

År 1998 fick socialförvaltningen i Linköping in 1 570 anmälningar. Av dessa avskrevs 641 stycken (41 procent), på ett tidigt stadium, utan att någon fördju-

pad utredning gjorts. Bland de avskrivna anmälningarna fanns 220 fall med allvarliga farhågor om att barnet far illa.

– En tredjedel av barnen faller ur. En anmälan om att de far illa leder inte vidare, säger Madeleine Cocozza som är starkt kritisk till hur dessa barn har utretts.

– Min uppföljning år 2003 visade också att i 45 procent av de här fallen hade barnet återkommit i en ny anmälan.

Vanligast är att socialförvaltningen vid en utredning bara träffar föräldrarna. I 74 procent av anmälningarna var det så, konstaterar Madeleine Cocozza.

**»ENDAST 16 PROCENT
AV BARNEN SOM ANMÄLTS
FICK EN INSATS. DET ÄR
VÄLDIGT LITE.«**

MADELEINE COCOZZA, FAMILJETERAPEUT

I 53 procent av anmälningarna träffade man inte heller barnen. Och det var bara nio anmälare som kontaktades.

– Av de här 220 anmälningarna var det hela 76 procent, där jag tycker att den utredning som gjordes inte räckte. Jag blev inte lugn. De här barnen kunde mycket väl ha varit utsatta för misshandel eller övergrepp, det vet vi inte.

POLISEN ÄR DEN STÖRSTA anmälaren av barn som misstänks fara illa. Därefter kommer skolan och andra professionella som barnhälsovården. Men det är väldigt ovanligt att det kommer in anmälningar om små

barn. Barnomsorgen och barnavårdscentralen stod i undersökningen bara för 11 anmälningar.

– Kanske försöker man hjälpa till själva, eller också har man ingen tilltro till systemet. Man kanske har gjort anmälningar tidigare, men det har inte hänt något. Ett daghem har också en svår situation. Man ska anmäla barnet, samtidigt som kontakten med barnet och föräldrarna fortsätter.

Att det sedan är så många anmälningar som avskrivs efter en ofullständig utredning, tror Madeleine Cocozza inte är något specifikt för Linköpings kommun. Det är säkert så här det ser ut i hela landet, menar hon.

– Konstruktionen av barns skydd är alldeles för svag i lagstiftningen. Den personal som anställs är också mest socionomer och de har ingen specifik utbildning på barns skydd.

MADELEINE COCOZZA ÄR ÄVEN kritisk till socialförvaltningens agerande vid omhändertagande av barn.

– Att separera barn från sina föräldrar är det grövsta ingripandet man kan göra. Då måste man garantera att barnen får det bättre i det familjehem det hamnar.

Hon pekar på flera exempel att så inte varit fallet.

– Att bara besöka barnen en gång i halvåret, som socialtjänsten gör, är ett hån. Det behövs en samhällsrepresentant som barnet kan ringa till och som kan följa barnet under lång tid.

För att stärka barnets skydd efterlyser Madeleine Cocozza en specifik barnskyddsmyndighet, där olika kompetenser samlas under ett tak. Det kan vara barnpsykologer, socionomer, läkare och jurister som alla har en påbyggnadsutbildning inriktad mot barn.

– För att klara det här uppdraget måste man ha en specialiserad utbildning. Men vi måste också få bättre uppföljningar och föra en nationell statistik över allt från anmälan till insats.

ILLUSTRATION: ANDREW JS JONES

➤ **ROBERT WALLIN ÄR SOCIALSEKRETERARE** inom barn och familj vid Linköpings kommun. Han menar att utredningarna om ett barn far illa varierar. En del är väldigt bra, andra mindre bra.

– Det är svårt att säga något generellt. I en del fall borde vi gå mer på djupet, ibland blir det väl tunt. Det är alltid en balans mellan att utreda tillräckligt mycket och inte utreda mer än vad som behövs. Det är ju inte meningen att vi ska rota i folks liv, mer än vad som är nödvändigt.

Robert Wallin tycker det är viktigt att påpeka att Madeleine Cocozzas material är gammalt, men hennes avhandling är å andra sidan färsk.

– Någon förbättring har säkert skett, till exempel att vi i högre utsträckning pratar med barnen. Men problemen kvarstår i stor utsträckning, absolut. Men att många utredningar skulle kunna vara bättre, är naturligtvis min personliga uppfattning och inte socialkontorets officiella.

Det ökade barnperspektivet som man har fått, sedan Madeleine Cocozzas undersökning gjordes, innebär ett minimikrav på minst en kontakt med barnet. Är barnet för litet för att prata observeras det vid ett par tillfällen, berättar Robert Wallin.

Sedan några år tillbaka följer man i Linköping också en speciell metod, BBIC – Barns behov i centrum. I den finns en mall för olika frågeställningar och vilka uppgifter som ska inhämtas.

– Det är ett sätt att systematisera arbetet, säger Robert Wallin.

Han har inget emot att socionomer skulle få bättre kunskaper om barn.

– Vi har inte så djupa kunskaper och det är inte tillfredställande. Kanske skulle socionomutbildningen delas upp, så att man kan välja olika inriktningar.

DET BRISTER OCKSÅ i utredningen av familjehemmen, menar Robert Wallin.

– Vi skulle behöva en bättre metod. I dag vet vi egentligen inte om familjehemmet räcker till, förrän det blir problem med barnet. Jag önskar vi kunde se det tidigare.

En tredjedel av alla familjehemsplacementer havererar, eftersom det inte fungerar mellan familjehemmet och det placerade barnet.

Det kan exempelvis handla om att personkemin inte stämmer.

– En del passar ihop, en del passar inte ihop. Kunde vi göra en bättre matchning än vad vi lyckas med i dag, skulle vi inte behöva placera om barnet i en ny familj.

Det finns definitivt utrymme för förbättringar hos socialtjänsten med befintlig lagstiftning, menar Robert Wallin.

– Men jag tror att mycket av vad Madeleine Cocozza föreslår, i praktiken kräver lagändringar. Till exempel att följa upp placerade barn var sjätte månad, detta är

Madeleine Cocozza, familjeterapeut som doktorerat om stöd till utsatta barn.

FOTO: MARIA QUARSELL

»VI HAR INTE SÅ DJUPA KUNSKAPER OCH DET ÄR INTE TILLFREDSTÄLLANDE.«

ROBERT WALLIN, SOCIALSEKRETERARE

Robert Wallin är socialsekreterare vid Linköpings kommun.

FOTO: MARIA QUARSELL

miniminivån som anges i lagstiftningen. Men i praktiken blir det normen, som man inte heller når upp till i alla lägen. Men det är en resursfråga.

En speciell barnskyddsmyndighet är i första hand en fråga för regering och riksdag.

– Vi jobbar i ett kontinuerligt spann mellan frivillighet och tvång, där många ärenden glider in i varandra. Att omhänderta ett barn är oftast en utveckling på flera år. Fördelen att jobba så här är att kunskapen samlas på ett ställe, från det att ärendet kommer in.

Men tanken att samla olika kompetenser är sympatisk. Jag skulle önska att vi hade egen barnpsykiatrisk kompetens. Nu är det för långt avstånd emellan oss och dem. ■

Ofullständiga utredningar

AVHANDLING I december 2008 dispute-rade Madeleine Cocozza, på sin avhandling "The parenting of society. A study of child protection in Sweden – from report to support." Nedan exempel på anmälningar där enligt henne ofullständiga utredningar har gjorts.

"En 11-årig pojke har setts åkande tillsammans med en pedofil. Socialförvaltningen skriver brev till föräldrarna med uppmaningen att höra av sig om de behöver hjälp."

Madeleine Cocozza: Det här barnet kan behöva skydd. Normalt sett har föräldrar samma intresse som sitt barn av att det skyddas. Men barnet kan också vara utsatt för övergrepp som föräldrarna försöker dölja. Då gäller det att hitta och identifiera dessa barn.

"En chef anmäler en anställd kvinna. Hon bor ensam vid ett vattendrag tillsammans med sina barn. Kvinnan är psykiskt sjuk, paranoid och uppträder konstigt. Socialsekreteraren träffar kvinnan och tycker att hon verkar klar."

Madeleine Cocozza: Man kan inte göra en bedömning av ett samtal, en gång. Skolan borde kontaktas för att se hur barnen mår. Likaså vuxenpsyki för att se om kvinnan har någon kontakt där.

"En 16-årig flicka anmäler att pappan slagit in henne i väggen. Hon har också en bula i huvudet som hon visar upp."

Anmälan läggs ner efter att familjen vid ett samtal har lovat att söka hjälp hos socialförvaltningens råd och stöd."

Madeleine Cocozza: Det ska mycket till innan ett barn anmäler sina föräldrar. Socialförvaltningen borde ha utrett om det bara var en gång som misshandeln hade skett genom att exempelvis ha frågat i skolan, hur flickan mår, om man observerat blåmärken osv?

"En granne gör en anmälan om grannfamiljen. Familjen har sociala problem, mamman missbrukar och är sträng mot barnen."

Socialsekreteraren som besöker mamman godtar hennes förklaring "att grannen är tokig", samtidigt som denne noterar att lägenheten är upp- och nervänd."

Madeleine Cocozza: Man brydde sig aldrig om att träffa pappan eller barnen, samtidigt som det ändå konstateras att det ligger något i grannens anmälan.

MARITA ANDERSSON

Svårt att få deltagare till ideella stödgrupper

Ideella stödgrupper för barn till missbrukare har svårare att få deltagare, jämfört med kommunala stödgrupper. Detta trots att behovet är stort. Det visar en ny studie.

■ **FOLKHÄLSA** På ett år har 11 nya stödgrupper med 58 barn till missbrukande föräldrar startats av ledare som gick gruppleddarutbildningen på folkhögskolorna Tollare och Wendelsberg under 2007. Av dem som leder stödgruppen i sin kommunala tjänst, har alla fått igång verksamheten. De som har IOGT-NTO-rörelsen som huvudman har generellt sett haft det trögare.

De 20 ledarna kom från såväl kommuner och kyrkor som IOGT-NTO-rörelsen. Kristina Nordell, Curt Thapper och Nettan Karlsson var tre av deltagarna.

– Vi har det väldigt väl förspänt här, säger Kristina Nordell som leder en stödgrupp inom sin tjänst hos Gotlands kommun. Här finns en samordnare för de olika stödgrupperna som kan göra det som gruppleddarna inte har tid med.

För Curt och Nettan i Växjö som har lett sin grupp i IOGT-NTO-rörelsens regi har det varit annorlunda.

– Det är en tuff kamp som ideell organisation att komma igång med det här, konstaterar Curt.

Efter utbildningen var de laddade att starta direkt. De hade satsat hårt, fått till två tidningsartiklar och radioinslag, träffat skolsköterskorna och pratat med varanda socialsekreterare.

– Men vi fick ingen grupp, säger Curt.

NETTAN OCH CURT ÄR inte ensamma om sina erfarenheter berättar Espen Bjordal som i en c-uppsats på socionomutbildningen har utvärderat utbildningen.

– Det är svårt att komma in som aktör på den här "marknaden", menar han och berättar att deltagare till stödgrupper ofta kommer via handläggare på socialtjänsten. Här är det överlag svårare för ledarna från organisationsvärlden att upprätta ett samarbete.

Några av de ideella ledarna har rentav mötts av ett motstånd från socialtjänstens sida.

Curt Thapper har startat stödgrupp för barn till missbrukare.

FOTO: HELENA KARLSSON

»**Ibland finns en ovilja att en ideell organisation ska in och "göra deras jobb".**«

ESPEN BJORDAL

– Vissa har fått till svar att "vi har redan många utbildade gruppleddare inom kommunen". Men då kan man ju fråga sig varför inte de utbildade ledarna startar grupper? säger Espen.

Han förstår att det kan finnas en osäkerhet när en ny aktör söker kontakt och erbjuder sina grupper.

– Här måste de ideella ledarna visa att de är seriösa och välutbildade. Men det finns också en del prestige i det här, och ibland finns en ovilja att en ideell organisation ska in och "göra deras jobb".

Vissa ledare har även fått höra av socialtjänsten att "vi har inget behov". Men

detta stämmer dåligt överens med verkligheten, då väldigt få av de uppskattningsvis 400 000 barnen till föräldrar med missbruksproblematik har tillgång till en stödgrupp. Många kommuner har inga grupper alls, samtidigt som man på många håll har svårt att få deltagare.

Espen Bjordal menar att det behövs ett nytänkande för att få barn och ungdomar att söka sig till stödgrupperna. Han har jobbat med UNFs kamratstödsresor med bland annat skidresor till Alperna, där det även ingår kamratstöd och samtal om hur det är att leva med missbruk.

– Kanske skulle man göra något liknande med stödgrupper och säga "gå den här kursen på 15 träffar först så gör vi en skidresa till Chamonix sedan", spårar Espen.

PÅ GOTLAND ÄR STÖDGRUPPSVERKSAMHETEN välkänd, menar Kristina Nordell – alla kommuninvånare har fått information hemskickad om verksamheten. Trots det får Kristina och hennes ledarkollegor jobba mycket för att socialtjänstens handläggare ska hänvisa barn till grupperna. Kristina tror att lösningen är samarbete. Stödgrupper ska inte bli en angelägenhet enbart för socialtjänsten, utan man måste få med sig bland annat skola och sjukvård.

Espen Bjordal hoppas också på mer samarbete – även med ideella organisationer.

I Växjö lyckades Curt och Nettan tills sist få igång sin grupp tack vare att de "fick" några ungdomar som stod i kö till kommunens stödgrupp.

HELENA KARLSSON

accent@iogt.se

UTBILDNING FÖR ATT LEDA STÖDGRUPPER MED BARN TILL MISSBRUKANDE FÖRÄLDRA

■ I januari 2007 startade en gruppleddarutbildning i samarbete mellan Tollare och Wendelsbergs folkhögskolor. Ledarna utbildas i Junis Barnprogram. För tonårsgrupper finns UNF Ungdomsprogram.

■ Stödgrupperna bygger på pedagogiska program som ger barnen kunskap för

att kunna göra sig av med skam och skuld, och där de kan möta andra med liknande erfarenheter.

■ Idén och grunden för upplägg och innehåll kommer från Ersta Vändpunktens Barnprogram, som i sin tur är baserat på den amerikanska barnprogrammet Children Are People Too.

Espen Bjordals utvärdering visar att:

■ Stöd från uppdragsgivaren är en viktig framgångsfaktor för att komma igång.

■ Gruppleddarna behöver ha tydliga ramar från uppdragsgivaren för hur mycket tid de kan lägga ner på rekrytering av barn till grupperna.

"Som en politikens

Almedalsveckan har vuxit explosionsartat och har blivit en slags festival för politik och påverkan. I år fanns närmare 700 punkter med i programmet. Accent följde IOGT-NTOs Peter Moilanen för att se hur nykterhetsrörelsen lyckades nå ut.

06.30 Mobilens larm ringer i det lilla stenhuset alldeles den norra ringmuren i Visby. Peter Moilanen, ansvarig för IOGT-NTOs alkohol- och narkotikapolitiska arbete är mitt uppe i en av årets mest hektiska arbetsveckor. Det är politikervecka i Almedalen och nästan alla som i någon form sysslar med politiskt arbete och påverkan är på plats.

I år är arrangemanget större än någonsin. Programmet innehåller inte mindre än 662 arrangemang, en ökning med 30 procent jämfört med året innan. Antalet arrangörer är uppe i 350, jämfört med 125 för ett år sedan. För bara några år sedan var Almedalsveckan en affär för de politiska partierna, nu är det betydligt bredare än så.

– Man kan kalla det för politikernas Hultsfredsfestival, säger Peter och skrattar. En av våra viktigaste uppgifter är att påverka politiker och därför är vi också här.

Under den dag Accent följer arrangerar IOGT-NTO två seminarier och ett alkoholfritt mingel. Det första arrangemanget är ett frukostseminarium på högskolan nere vid hamnen och Peter vill vara tidigt på plats för att ställa i ordning. På vägen ner hinna han också med en kort avstämning med folk från Vårdförbundet som är samarrangörer till kvällens mingel.

07.28 Peter Moilanen är framme på högskolan tillsammans med kollegan Bo Högstedt. Det visar sig att seminarielokalen ligger lite avigt till och Peter är orolig att folk inte ska hitta. Någon nämner att Fryshuset haft fullt hus i samma lokal dagen innan, det ska nog gå bra.

07.55 Folk börjar dyka upp till seminariet och frukosten som serveras tar slut lite för snabbt trots att man tagit i och beställt närmare 50 mackor. Temat för de kommande två timmarna är vuxna barn till missbrukare och nätverket Chaplin som IOGT-NTO varit med och startat tillsammans med bland

Peter Moilanen, IOGT-NTOs ansvarige för alkohol- och narkotikapolitiken, på ett IOGT-NTO-seminarium i om vuxna barn till missbrukare.

FOTO: PIERRE ANDERSSON, SAMTLIGA BILDER

andra skådespelaren Benny Haag och Fryshusets Anders Carlberg. Båda finns på plats i panelen tillsammans med Anna Carlstedt, vice ordförande i IOGT-NTO.

09.20 Seminariet är avslutat och Peter passar på att byta några ord med riksdagsmannen Egon Frid som suttit med och lyssnat. Sen snabbt över till andra sidan korridoren där dagens andra seminarium ska arrangeras, den här gången tillsammans med UNF och Junis. Det handlar om kommunal alkoholpolitik men med tre olika ingångar.

– Vi pratar om vårt kommunprojekt och presenterar bland annat de undersökningar vi har gjort, säger Peter Moilanen. UNF pratar om folkölsfrågan och Junis om sin undersökning kring bristen på stödgrupper för barn till missbrukare.

För att göra seminariet mer intressant har representanter för de politiska partierna bjudits in. De korta dragningarna från arrangörerna varvas med diskussioner och frågor till politikerna. Rummet är fullsatt under hela seminariet, några av besökarna blir tvungna att stå.

– Konkurrenten om besökarna är större än någonsin i år men vi får hit folk ändå, säger Peter. Vi är ganska ensamma om att prata om de här frågorna i år och det finns

en stor målgrupp som är intresserad. Än så länge är jag väldigt nöjd. Jag hade aldrig trott att vi skulle få sammanlagt över 120 besökare på de här två seminarierna.

12.15 Dags att äta lunch. Efter ett par regniga dagar är det nu både varmt och soligt och Visbys gator fylls snabbt med både turister och påverkare. De tre första restaurangerna vi försöker komma in på är fullsatta men en bit bort hittar vi några lediga platser på en uteservering. Vi pratar om Almedalsveckan som fenomen och om det verkligen är klokt att försöka synas och påverka på en plats där alla andra försöker med samma sak samtidigt.

– Dels så tror jag som sagt att det finns många här som faktiskt är intresserade av våra frågor och under åren vi har varit här har vi blivit ganska duktiga på att synas. När folk pratar om ideella organisationer i Almedalen brukar alltid IOGT-NTO nämnas. Och dels så är det en speciell stämning här, folk är mer mottagliga och tillgängliga. Men det där är svårt att beskriva, jag fattade aldrig hur viktig den här veckan är förrän jag själv kom hit första gången för fyra år sedan.

Planen är att påverka på flera olika sätt. Förutom de seminarier IOGT-NTO arrang-

Hultsfredsfestival"

Peter Moilanen, th, på stan i Visby tillsammans med kollegan Bo Högstedt. T-shirten bär av alla medverkande.

Mingel på landshövdingens residens. Peter hinner med några ord med Nyamko Sabuni, integrations- och jämställdhetsminister.

Samling på kvällen för alla medarbetare för att gå igenom dagens arbete och prata om morgondagens aktiviteter.

erar under veckan arbetar man hårt på att få till personliga möten med strategiskt viktiga personer. Dessutom visar man upp organisationen genom att dela ut material i Almedalen inför partiledartalen varje kväll.

– I år gör vi mer än någonsin och har ju arrangemang med på programmet. Bara det att vi är tio personer som går i samma kläder gör att det upplevs som att vi är överallt.

13.30 Peter Moilanen promenerar tillbaka till huset invid ringmuren. IOGT-NTO hyr det under veckan för att husera personalen och de ideellt medverkande medlemmar som finns på plats. Eftermiddagen ägnas åt arbete framför datorn, förberedelser inför arrangemang senare i veckan och ett och annat telefonsamtal.

17.33 Mingel på landshövdingens residens. Det är landshövdingen Marianne Samuelsson själv som bjuder in tillsammans med Föreningen för frivilligt socialt arbete. Peter hinner

byta några ord med såväl Alice Bah som integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni.

18.20 Kvällens partiledartal börjar närma sig och det är dags att dra sig bort mot själva Almedalen. I kväll delar man ut minttabletter med trycket "Minska alkolvåldet" tillsammans med en inbjudan till kvällens alkoholfria mingel.

19.17 Kvällens talare Mona Sahlin kommer upp på scenen efter en uppvärmning av Henrik Schyffert. Peter lyssnar extra noga på talet eftersom han blivit ombedd att sitta med i en panel av opinionsbildare som betygssätter partiledarnas tal under veckan.

20:00 Almedalens enda alkoholfria mingel inleds på en innergård inte långt från Almedalen. Vårdförbundet finns med som arrangör. – Effekterna av alkohol tar av vårdens resurser och att arbeta förebyggande är verkligen en viktig del av vårt arbete, säger Anna-Karin Eklund, ordförande i Vårdför-

bundet. Vi har ett gemensamt intresse i att förbättra folkhälsan.

20.35 Peter smiter en kort stund tillsammans med IOGT-NTOs kommunikationschef Johanna Berkquist för att besöka ett annat mingel, arrangerat av Novus Opinion.

21.15 Tillbaka på det egna minglet. Det är fortfarande folk kvar. – Det här var otroligt lyckat, säger Peter. Vi har haft över 200 personer här och som grädder på moset två partiledare som gäster, både Lars Ohly och Göran Hägglund.

22.05 Samling uppe i huset. Man igenom dagens arbete och pratar om vad som händer i morgon. Johanna Berkquist berättar att Rapport vill göra en grej om gränshandel om alkohol. Praktiska detaljer om bilar och transporter klaras av. Någon läser på Almedalsbloggen om att IOGT-NTO får beröm för sitt påverkansarbete under veckan.

PIERRE ANDERSSON

pierre.andersson@iogt.se

IOGT-NTO OCH ALMEDALSVECKAN

ALMEDALEN Under Almedalsveckan samlas förutom de politiska partierna också hundratals andra organisationer, företag och lobbyister. I stort sett alla som arbetar med politisk påverkan i någon form finns på plats. IOGT-NTO har medverkat på olika sätt på Almedalsveckan sedan 2002 men aldrig så intensivt som i år. Tillsammans

med bland andra UNF, Junis och Fryshuset hade man sju arrangemang i programmet. Dessutom hann man med att besöka ett stort antal andra arrangemang.

Det är inte bara de egna seminarierna som ger resultat. På Almedalsbloggen, en av de viktigaste nyhetskällorna under veckan, kan man läsa följande under

rubriken "Smartare utan sprit":

"Enligt uppgift så agerar IOGT-NTO smart under Almedalsveckan. De går runt på seminarier och ställer frågor om alkohol och droger till panelerna. På Byggnadsseminarium om dödsolyckor på byggarbetsplatser ställde de exempelvis frågan hur många av olyckorna som var drog- och alkoholrelate-

rade. Ett mycket klyftigt sätt att få uppmärksamhet för sitt helnyktra ställningstagande genom att låta fakta tala för sig självt."

IOGT-NTO-förbundet satsar omkring 160 000 kronor på Almedalsveckan, en summa som motsvarar det man centralt brukar lägga på Folknykterhetens Vecka.

PIERRE ANDERSSON

Ny generaldirektör brinner för folkhälsan

Sarah Wamala utsågs nyligen till ny generaldirektör för Statens folkhälsoinstitut. "Det finns inte en enda väg i folkhälsoarbetet", säger hon.

■ **FOLKHÄLSA** Sarah Wamala – född i Uganda – är idag avdelningschef för avdelningen för folkhälsa vid Centrum för folkhälsa vid Stockholms läns landsting. Hon är docent i samhällsmedicin och har tidigare arbetat sju år på Folkhälsoinstitutet.

– Jag brinner verkligen för folkhälsofrågor, säger Sarah Wamala.

I en intervju i Jusek-tidningen för något år sedan beskrev Sarah Wamala vad som lagt grunden för hennes redan då framgångsrika karriär. "Jag gillar utmaningar och är väldigt ambitiös", sa hon och klargjorde också att det inte skulle förvåna henne om hon blev professor. Nu blev hon istället generaldirektör för Folkhälsoinstitutet. Ett jobb som hon fått i konkurrens med många sökande.

– Jag tycker det är jättespännande, jätteroligt och utmanande att jobba med folkhälsofrågor, säger Sarah Wamala.

Hon kommer till jobbet med internationell erfarenhet och ett gott öga till svensk folkhälsopolitik.

– Sverige är troligen bäst i världen när det gäller folkhälsopolitik och folkhälsoarbete, men vi kan inte nöja oss med det. Jag vill verka för att Sverige ska bli ännu bättre, säger Wamala.

DET VILL HON ÅSTADKOMMA genom att omvandla vetenskapliga resultat till praktiska metoder för folkhälsoarbete. En annan viktig punkt för Sarah Wamala är samarbete över sektors- och myndighetsgränser.

– Jag tror att det är jätteviktigt att folkhälsoarbete finns i flera sektorer och också i näringslivet, säger hon och påpekar att en god folkhälsa är bra för ekonomin.

Sarah Wamala menar att det inte går att välja endera lagstiftning eller kampanjer i folkhälsoarbetet.

– Det finns inte en enda väg i folkhälsoarbetet. Det är viktigt att man kombinerar

Sarah Wamala, ny generaldirektör för FHI, Folkhälsoinstitutet. Hon efterträder Gunnar Ågren, som slutar sin tjänst i oktober i år.

FOTO: BERTIL ERICSON/SCANPIX

»Jag tror att det är jätteviktigt att folkhälsoarbete finns i flera sektorer och också i näringslivet.«

SARA WAMALA,
NY CHEF FÖR FOLKHÄLSOINSTITUTET

olika typer av insatser, säger Wamala till Drugnews.

"Bra forskning går att använda för att påverka politiken", sa Wamala i intervjun i Jusek-tidningen. Hon har också varit aktiv i debatten, bland annat med flera debattartiklar. Men till skillnad mot sina företrädare - Gunnar Ågren och Agneta Dreber - har hon ingen direkt politisk erfarenhet.

PÅ EN DIREKT FRÅGA kan Sarah Wamala idag inte säga om det finns någon lagstiftning som hon anser behöver ändras för att förbättra folkhälsan. Hon vill ha mer tid att

bilda sig en uppfattning.

Född i Uganda för 41 år sedan tog Wamala en examen i nationalekonomi vid Makerere University 1990. Därefter flytt till Sverige och en magisterexamen i biostatistik vid Stockholms universitet. Hon har genomgått vidareutbildning i både USA och Storbritannien och Wamala disputerade 1999 vid Karolinska institutet med en doktorsavhandling om socioekonomiska och psykosociala riskfaktorer för hjärt-kärlsjukdom hos kvinnor i Stockholm. Hennes arbete har också varit inriktat på jämlikhetsfrågor – både när det gäller kön och samhällsklasser.

DET FOLKHÄLSOINSTITUT SOM SARAH Wamala tar över kommer att ha ett ökat uppdrag när det gäller, alkohol, tobak och narkotika, jämfört med tidigare.

– Vi har lagt över mer av alkohol- och narkotikapreventionen på Folkhälsoinstitutet och i samband med folkhälsopolitiska propositionen också gett ett utökat tobaksuppdrag till Folkhälsoinstitutet, säger folkhälsominister Maria Larsson till Drugnews.

Sarah Wamala menar att hon har en bra insyn också i frågor om alkohol, tobak och narkotika. Inte minst genom sitt arbete i Stockholms läns landsting.

– Alla livsstilsfrågorna ligger på den enhet som jag leder idag, säger hon.

Sarah Wamala kommer, till skillnad från sin företrädare, att bosätta sig i Östersund.

– Jag ser fram emot att lära mig åka skidor, så Östersund är en perfekt stad för det, säger hon.

DRUGNEWS/JOHAN ÖRJES

Nära 400 000 barn i riskbruksfamiljer

Nära 400 000 barn lever i familjer där minst en av föräldrarna har ett riskbruk av alkohol. Det visar beräkningar från Statens folkhälsoinstitut. Det är dubbelt så många som man tidigare trott.

■ **MISSBRUK** "Det är dags för kommunerna att leva upp till sitt ansvar", säger Carina Eriksson, förbundsordförande i Junis, till Drugnews.

Under lång tid har det sagts att det finns ungefär 200 000 barn till missbrukare. Den siffran har dock byggts på gamla och delvis oklara beräkningar. Regeringen gav därför Statens folkhälsoinstitut, FHI, i uppdrag att göra en kartläggning av situationen idag.

Folkhälsoinstitutet har använt den nationella folkhälsoenkäten för att göra beräkningar av hur många barn som lever i familjer med missbruk. Av enkäten framgår bland annat alkoholvanor, men också om man har barn. Eftersom ordet missbruk är mångtydigt har FHI genomfört två beräkningar.

– Om man använder

WHO:s definition av riskbruk så är det 20 procent av alla barn som lever i familjer där åtminstone någon av föräldrarna har ett riskbruk, säger Sven Bremberg, avdelningschef på FHI, till Drugnews.

Det motsvarar 385 000 barn i Sverige. Med en snä-

»20 procent av alla barn lever i familjer där åtminstone någon av föräldrarna har ett riskbruk.«

SVEN BREMBERG, AVDELNINGSCHEF FHI

vare definition, där någon av föräldrarna ska ha uppsökt sjukvården för en alkohol- eller narkotikadiagnos, handlar det ändå om nästan 20 000 barn.

– Det är många barn, säger Sven Bremberg.

IOGT-NTOS JUNIORFÖRBUND, JUNIS HAR länge arbetat för att uppmärksamma situatio-

nen för barn som växer upp med missbruk. Organisationen genomför årligen en kartläggning av stödet till barn som lever med missbrukande föräldrar.

– Det var det här vi befärdade. Vi har efterlyst en ny beräkning när vi träffat folkhälsominster Maria Larsson, säger ordföranden i Junis, Carina Eriksson, till Drugnews.

Hon menar att uppgifterna ställer krav både på den generella alkoholpolitiken för att få ned konsumtionen och på särskilda insatser för de barn som är drabbade.

– Barnen måste få hjälp, till exempel i stödgrupper. Det är dags för alla kommuner att leva upp till sitt ansvar, säger Carina Eriksson.

Folkhälsoinstitutets rapport är ännu inte publicerad, men Sven Bremberg räknar med att den ska vara klar att sända över till regeringen någon gång i augusti.

DRUGNEWS
JOHAN ÖRJES

KF ska sälja vin på nätet

■ **HANDEL** I höst kommer stockholmarna att kunna köpa vin genom Kooperativa Förbundets nya hemsida Mataffaren.se. Därmed blir KF först i Sverige med att sälja vin och mat i samma butik.

– Vi vill göra kopplingen mat och vin, säger Claes Hessel, VD på KF-ägda Mataffären till tidningen Privata affärer. Men det är inte vi som säljer vinet. Det är Australian Wine Club.

Vinflaskorna förvaras i ett lager i Hamburg, och eftersom det gäller distanshandel med ett företag som har lagret inom EU men utanför Sverige kan företaget kringgå Systembolagets monopol.

– **KFS AGERANDE** är beklämmande, anser IOGT-NTOs förbundsordförande Sven-Olov Carlsson.

Han hänvisar till KFs värderingar och ställningstaganden som styr verksamheten och som finns beskrivna i "Kompassen". Under rubriken "Mat, hälsa och miljö" står det att KF har en helhetssyn på hälsa och miljö och därför ska "erbjuda attraktiva utbud för mat och matvanor som är bra ur miljö- och hälsosynpunkt" och "utveckla området hälsa och egenvård tillsammans med medlemmar/konsumenter".

– Med tanke på konsumentkooperationens grundläggande värderingar är det minst sagt stötande att KF nu bygger upp en verksamhet som i grunden bidrar till att underminera den restriktiva alkoholpolitiken och således även riskerar folkhälsan, säger Sven-Olov Carlsson. En verksamhet där dessutom lagligheten på goda grunder både kan och bör ifrågasättas.

Det behövs nu ett skyndsamt agerande från regeringens och folkhälsoministerns sida, tillägger han.

ENLIGT DEN SÅ kallade Rosengrendomen från 2007 har Systembolaget monopol på att sälja vin, starköl och sprit i affärer i Sverige. Däremot finns det inga lagliga hinder mot att sälja vin via en nätbutik, så länge tre villkor uppfylls: Alla skatter ska betalas, företaget som säljer ska vara registrerat som distanshandelsföretag, och lagret ska finnas utanför Sverige men i EU.

EVA ÅHLSTRÖM

IOGT-NTO bröt mot personuppgiftslagen

■ **DATAINSPEKTIONEN** Genom att lägga in koden "frikyrka" i medlemsregistret har IOGT-NTO brutit mot personuppgiftslagen, konstaterar Datainspektionen.

Koden lades in för att förbundet skulle kunna utvärdera medlemsvärningen i samband med frikyrkliga arrangemang. Förbundet förklarade i sitt svar till Datainspektionen att avsikten inte var att registrera religiös övertygelse och att koden inte användes för något

annat ändamål än för att mäta antalet värvade medlemmar vid de frikyrkliga arrangemangen. Man påpekade samtidigt att då arrangemangen var öppna för allmänheten var det inte självklart att alla deltagare tillhörde något trossamfund.

IOGT-NTOs har ändå enligt Datainspektionens beslut behandlat uppgifter om religiös övertygelse i strid med 13 § i personuppgiftslagen genom att i sina medlemsregister markera

vilka medlemmar som rekryterats vid frikyrkliga arrangemang med koden "frikyrka".

Datainspektionen förelägger IOGT-NTO att antingen ta bort koden eller inhämta de registrerades samtycke.

– Vi välkomnar Dis beslut och hade redan påbörjat arbetet med att ta bort aktivitetskoden ur vårt medlemsregister, säger IOGT-NTOs generalsekreterare Stefan Bergh.

EVA ÅHLSTRÖM

Unga som dricker får lättare psykiska besvär

ALKOHOL Ungdomar som dricker mycket alkohol löper upp till fem gånger så hög risk att få psykiska besvär. Det visar en rapport från Statens folkhälsoinstitut.

Risken för depression och självskadebeteende ökar bland de ungdomar som dricker mycket alkohol. Sambandet är särskilt tydligt bland pojkar enligt rapporten.

– Jag hade inte väntat mig att sambanden skulle var

så genomgående och tydliga, säger Sven Bremberg, avdelningschef på Folkhälsoinstitutet, till SvD.

Sedan slutet av 1980-talet har besvär som ångslan, oro och ångest bland ungdomar mer än fördubblats. Samtidigt har alkoholkonsumtionen hos samma grupp nästan fördubblats.

PIERRE ANDERSSON

Danskt förslag om höjd alkoholskatt

SKATT Högre skatt på tobak och alkohol och starka begränsningar för

tobaksförsäljning. Det är några av de idéer som förs fram av den danska regeringens förebyggarrutskott i en debattartikel i Berlingske Tidene.

I artikeln beskriver ordförande för regeringens Förebyggingsutskott Mette Wier och forskningschefen på det danska folkhälsoinstitutet Morten Grønbaek forebyggelseskommissionens arbete och att målet är att föreslå åtgärder som ger mesta möjliga förebyggande till lägsta kostnad. Bland de idéer de undersöker finns både fler cykelbanor och sänkt moms på frukt och grönt. Men de lyfter också fram andra åtgärder.

”Vi överväger också möjligheten att införa avgifter, som kan göra det dyrare att köpa tobak och alkohol. Hur långt vi ska gå i försöket att minska tillgängligheten av dessa berusningsmedel, är också en helt central fråga. Kan vi helt förbjuda försäljning av tobak i Danmark. Eller minska antalet försäljningsställen, så att det till exempel bara kan köpas på apotek?” skriver de båda.

De förstår att de kommer att mötas med argument om att de närmar sig ”Förbudssverige”, men pekar då på reultaten av den politiken. ”Sverige har mer styrning både på tobaks- och alkoholförsäljningen. De lever också nästan tre år längre än oss danskar. Den största delen av de extra dödsfallen i Danmark är tobaks- och alkoholförelaterade”, påpekar Wier och Grønbaek.

DRUGNEWS

Fler pensionärer har alkoholproblem.

FOTO: PHOTOS.COM

ÄLDRE DRICKER MER

ALKOHOL Allt fler äldre dricker för mycket. Enligt en undersökning av landstinget i Stockholm har antalet människor över 65 som har ett riskbeteende när det gäller alkohol ökat med 50 procent de senaste åren.

– När vi har tittat på uppgifter om vårdkonsumtion, så ökar det där också och det gäller både äldre män och kvinnor. Det är överlag alltså ökning på gång, säger Kerstin Damström Thakker, enhetschef på Alkohol- och drogprevention på landstinget i Stockholm, till Sveriges Radio.

Enligt Kerstin Damström Thakker dricker var fjärde pensionär i Stockholm för mycket, det vill säga mer än tre flaskor vin i veckan för män eller två flaskor för kvinnor.

Billigare alkohol, högre inkomster bland nyblivna pensionärer och att nya pensionärer tar med sig ett intensivare drickande in i pensionsåldern ligger bakom ökningen enligt landstinget.

S vill ha sprutbyte i Stockholm

NARKOTIKA

Antalet hiv-positiva ökar. För att hindra spridningen av

hiv bland injicerande missbrukare vill socialdemokraterna införa ett sprututbytesprogram i Stockholm.

”Antalet nysmittade har fördubblats och det är i Stockholms län de flesta fallen finns” skriver Ylva Johansson, socialdemokratisk riksdagsledamot, på Dagens Nyheters debattsida.

Förutom sprututbyte vill socialdemokraterna satsa 10 miljoner kronor på en informationskampanj om hiv och aids, öka öppethållandet av

ungdomsmottagningarna och utveckla sex- och samlevnadsundervisningen i skolan.

”I Lund finns sedan många år ett välfungerande sprututbytesprogram. För att stoppa smittspridningen bland narkotikamissbrukare bör Stockholm snarast införa detsamma. Det är skandal att ett ensamt borgerligt landstingsråd i Stockholm kan stoppa detta trots bred politisk majoritet i både kommunen och landstinget”, skriver Ylva Johansson vidare.

FOTO: DRAGO PRUULOVIC

Fler påverkade i trafiken

TRAFIK Polisen tar allt fler påverkade bilförare. Under första halvåret 2008 stoppades 750 fler för rattfylleri eller drograttfylleri än under motsvarande period i fjol. Detta trots att det verkar som om antalet genomförda kontroller minskat.

– Minskningen är inte verklig, utan beror på eftersläpning i statistiken, säger poliskommissarie Bengt Svensson till Drugnews.

Under det första halvåret i år stoppades polisen 15 673 personer för rattfylleri, grovt rattfylleri eller drograttfylleri. Samma period i fjol var antalet 14 915. Det innebär att antalet påverkade förare ökat med över fem procent.

»Den som vill förlänga livet har större nytta av en rask promenad än av ett glas vin.«

GUNNAR ÅGREN, avgående generaldirektör för FHI, Folkhälsoinstitutet till TT om att nackdelarna med alkoholdrickande överväger fördelarna.

Sprit på kredit

ALKOHOL Den norska motsvarigheten till Systembolaget – Vinmonopolet – har börjat sälja alkohol på krita. I fjorton butiker pågår just nu ett försöksprojekt.

Enligt Vinmonopolet är beslutet att

tillåta köp med rena kreditkort ett sätt att anpassa sig till utländska turister. Nykterhetsorganisationer i Norge är dock kritiska.

– Vi fruktar att folk kommer att dricka mer än de borde, säger Knut Reinås, förbundsleder i Förbundet mot rusgift, till NRK. För folk med alkoholproblem blir

Mp vill stänga nattöppna krogar

POLITIK Polisen har tidigare varnat för att utbredd alkoholserving sent om nätterna i Stockholm orsakar

misshandel och andra våldsbrott. Nu föreslår miljöpartiet i staden att det införs stopp för servering efter klockan tre.

Miljöpartiet anser att det är orimligt att mycket polisresurser läggs nattetid för att klara ordningen kring de nattöppna krogarna.

– Om alkohol inte fick serveras efter klockan 03 skulle den höga våldsbrottsligheten i city nattetid minska kraftigt och därmed mycket mänskligt lidande. Dessutom skulle polisen få ökade personalresurser till det viktiga brottsförebyggande arbetet, säger Stefan Nilsson, gruppledare i mp, som lagt motionen.

Moderaterna i huvudstaden har dock hittills avvisat att sådana inskränkningar görs

Miljöpartiet i Stockholm vill stoppa all alkoholserving efter klockan tre på natten.

för serveringen. Tvärtom har flera moderater, inklusive socialborgarrådet och ordförande i tillståndsnämnden, tidigare föreslagit att krogarna i princip ska få ha öppet dygnet runt om de vill.

DRUGNEWS

Absolut Vodka i paljettfodral

REKLAM Med ett rött, glittrande fodral vill Absolut Vodka locka nya målgrupper. I den tidigare kampanjen "Absolut Disco" sålde företaget 2,9 mil-

joner specialdesignade flaskor, en siffra man nu hoppas överträffa.

– Det handlar väldigt mycket om glamour. Vi ser denna flaska som en väldigt bra väg in i vår målgrupp. Den riktar sig till en medelung målgrupp, väldigt utåtriktad och social, som spenderar mycket tid ute på barer med vänner, säger Cecilia Falk, marknadschef på Absolut, till Dagens Media.

USA är den största marknaden för Absolut Vodka. Den nya kampanjen riktar sig dock till andra marknader.

– USA är en väldigt mogen cocktailmarknad, denna produkt vänder sig till resten av världen. Vi kommer att lansera den på 80-100 marknader.

TRE FRÅGOR

Sören Carlsson-Sanz,

vårdchef på akutkliniken på Södersjukhuset, som vill förkorta krogarnas öppettider för att minska det ökande ungdomsupandet och -våldet.

Varför har ungdomsvåldet ökat?

– Den här samhällstrenden med ökat våld längre ner i åldrarna beror på en rad faktorer. Segregation, för litet vuxeninflytande, en snedvriden bild av manlighet och att ungdomsgång slår och sparkar ensamma offer. Då blir skadorna

Sören Carlsson-Sanz

FOTO: MARIA ZAITZEWSKY

både värre och fler. Här spelar alkoholen en viktig roll. 70 procent av alla unga pojkar som kommer in till akuten med skador är berusade. Bland flickorna är i princip samtliga alkoholphäverkade. 2007

ökande andelen unga offer med 100 procent.

Vilka konsekvenser får ungdomsupandet?

Fler utvecklar ett alkoholberoende, vilket är ett stort samhällsproblem. Dessutom belastas sjukvården hårt av alla våldsoffer. Om alkoholen försvann, skulle vi lätt kunna kapa vårdköerna och inga sparbeting skulle behövas.

Hur stoppar man ungdomsvåldet och -supandet?

Genom att angripa grundpro-

blemet och förebygga våld. Det gör man genom att söka upp målgrupperna, informera och låta våldsverkare delta i konsekvensprogram. Unga behöver också utbildas om hur skör vår kropp är, få ha den kunskapen och insikten. Föräldrarnas ansvar måste öka. Kortare öppettider på krogen är ett annat sätt att minska våldet och supandet. Måste man dricka klockan fem på morgonen? Jag tycker att staden ska inta en restriktivare hållning gentemot krogarnas öppettider.

MARIA ZAITZEWSKY

Fredsforskaren Camilla Orjuela skriver om det svåra och osynliga fredsarbete som många folkrörelser bedriver på gräsrotsnivå i konfliktområden världen över. Att få vara del av en folkrörelse som strävar efter internationell solidaritet, rättvisa och fred, är något av det viktigaste med hennes medlemskap i IOGT-NTO.

Osynligt arbete för fred

AV CAMILLA ORJUELA, FREDSFORSKARE VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Alla människor har lika rätt till frihet, personlig utveckling och lycka, säger IOGT-NTO-rörelsens grundsatser. De fastslår också att mänskligt framåtskridande bäst gynnas av samförstånd och samarbete mellan jordens folk. För mig är något av det viktigaste med mitt medlemskap i IOGT-NTO – förutom att det känns bra att bojkotta den onödiga och förödande alkoholkulturen – att jag får vara del av en folkrörelse som strävar efter internationell solidaritet, rättvisa och fred.

Man behöver inte lyfta ögonen längre än till tv-skärmen, tidningen eller nyhetsidorna på internet för att inse att fred och rättvisa behövs mer än någonsin. Bombdåd i Irak och Afghanistan fyller nyhetsrummet, medan notiser berättar om stridigheter i Sudan, Sri Lanka och Colombia och om tortyr och massflykt i andra krigsområden. Bortanför tv-kameror och journalisters intervjufrågor finns dessutom miljontals människor som lever sina liv i osäkerhet, hemlöshet och fattigdom som följer i krigens spår. Där finns till exempel flyktingarna som bott i usla "temporära" bostäder i över ett decennium och kvinnorna som ser krigets fasor leva kvar i form av ökad kriminalitet och våld i hemmet, långt efter ett fredsavtal.

Man kan fråga sig varför det inte finns en stark, världsomspännande och högljudd folkrörelse som reser sig mot krigandets vainsinne. Varför går vi inte alla ut på gatorna och kräver ett slut på alla krig? Genom historien har det faktiskt funnits ett antal mäktiga fredsrorelser. Oppositionen mot USAs Vietnamkrig växte sig stark under 1960-talet, och i massiva demonstra-

tioner visade folk i USA och övriga världen sin avsky mot det brutala dödandet. Under 1980-talet var det kapprustningen mellan Öst och Väst och kärnvapenhotet som lockade människor till massdemonstrationer. Liknande stora folkhav protesterade mot USAs invasion av Irak 2003. Detta lär ha varit den största mobiliseringen mot krig någonsin, med närmare 36 miljoner människor som deltog i över 3 000 demonstrationer runt om i världen under de fyra första månaderna 2003. Medan fredsrorelserna var med och bidrog till USAs tillbakadragande från Vietnam och till ett slut på kapprustningen under Kalla Kriget, så

»De som med fredliga medel och på gräsrotsnivå arbetar för förändring syns sällan i media.«

lyckades de inte hindra det USA-ledda kriget i Irak. Men protesterna visade i alla fall tydligt att miljontals människor inte är beredda att tyst acceptera onödiga krig.

De allra flesta av dagens krig pågår utan högröstade protester. Fredsforskarna vid Uppsala universitet räknade till 32 pågående väpnade konflikter år 2006 (siffror för 2007 och 2008 har inte kommit än). Så gott som alla dessa krig är inbördeskrig. Det är en vanlig uppfattning att krig utkämpas om religion. Men en närmare titt visar att det främst handlar om makt och resurser. De allra flesta av dagens väpnade konflikter rör makten över staten – människor har tagit till vapen för att försöka ta över regeringsmakten eller skapa sig en egen

självständig stat. Ofta har konflikterna sin upprinnelse i dåligt samhällsstyre, brist på inflytande, ojämlik fördelning av resurser, förtryck av minoriteter eller inblandning från grannstater och stormakter. Religion och nationalistisk ideologi används som medel för att mobilisera folkligt stöd för och rättfärdiga den väpnade kampen.

De allra flesta krig som pågår idag är bortglömda av internationell media och lockar inga massprotester i världens huvudstäder. Men trots det finns ett stort antal modiga människor som oförtrutet arbetar för att få stopp på krigets vanvett. Deras arbete är ofta osynligt. När media rapporterar från krigsområden är det nästan alltid de som representerar regeringar och rebellgrupper som får komma till tals – män med makt och de som tagit till vapen. De som med fredliga medel och på gräsrotsnivå arbetar för förändring syns sällan. Men de finns. De är mödrar som protesterar mot att deras söner "försvunnit", intellektuella som skriver upprop mot mänskliga rättighetsbrott, religiösa ledare som håller fredsmanifestationer och kommittéer i krigsområden som ser till att lösa vardagskonflikter utan våld. De är aktivister som ordnar stora demonstrationer mot orättfärdiga regimer eller krigets höga kostnader, biståndsarbetare engagerade i nödhjälpsprojekt och fredsgrupper som bjuder in folk från olika sidor i konflikten till dialog. Fredliga massdemonstrationer har fått diktatoriska ledare på fall i Serbien, Filippinerna och Thailand. I Colombia har lokalbefolkningen skapat fredszoner där inga beväpnade personer är välkomna,

PRESSGRANNAR

Tydligt samband

VÄRMLANDS FOLKBLAD. "Dags att stoppa kranarna" är rubriken på en ledare av Peter Franke. "Folkhälsoinstitutet betraktas av en del borgerliga politiker som en onödig statlig propagandacentral. Samma borgerliga företrädare önskar en

svensk EU-anpassning och en del nyliberaler föreslår till och med att vin och starköl ska få säljas i livsmedelsaffärer", skriver han. "I nästa andetag kan samma politiker förfasa sig över att barn och ungdomar mår psykiskt dåligt. Ser de inte det givna och tydliga sambandet? Att växa upp i missbrukarmiljö skapar depression,

ångest och aggression?" Han påminner om Folkhälsoinstitutets rapport om att 400 000 barn växer upp i familjer där en eller båda föräldrarna missbrukar alkohol. "En utmärkt metod att få friskare och lyckligare barn vore därför att försöka strypa kranarna på olika sätt. Vill och kan den borgerliga regeringen göra det?"

Det finns orsaker

KARLSKOGA-KURIREN. "Det finns olika orsaker till att alkoholkonsumtionen ökar, som tillgänglighet och avdramatisering", skriver Monica Sundberg i en alkoholpolitisk ledare i Karlskoga-Kuriren. "Det senaste draget är att Coop – gamla hederliga

ILLUSTRATION: ANNA ÅGRAHN

i Nordirland förebygger man våldsdåd via ett mobiltelefonnätverk, i Israel har fredsrorelsen väckt opinion kring palestiniernas svåra situation och i Sri Lanka samarbetar kvinnor i krigszonen över de etniska gränserna för att tillsammans lösa problem med vattentillgång och barnens skolgång.

Forskare och politiker har på senare år ägnat mer uppmärksamhet åt dessa annars så osynliga fredsarbetare. Biståndsgivare har i ökad utsträckning gett dem stöd och därmed möjliggjort för nya fredsorganisationer att bildas, och för gamla att växa sig större och bli mer professionella. Ibland har det utländska stödet gjort att fredsorganisationer anklagats för att gå sina utländska givares suspekta ärenden. Det är känsligt att jobba för fred mitt i krigets hetta. "Den som inte är med oss

är emot oss", är krigets obönhörliga logik. Män och kvinnor som uttalar sig mot kriget eller som upprätthåller kontakten med fiendesidan riskerar att kallas förrädare. Att motsätta sig ett krig som makthavarna ser som nödvändigt och rättfärdigt kan vara förenat med livsfara.

Det är inte alltid lätt att avgöra vem som är fredsvän och vem som är krigshetsare. Alla – från politiska och militära ledare till vanligt folk – vill ju ha fred. Det är bara det att man är oense om vad fred är och hur vägen dit ser ut. Fred kan för någon betyda ett slut på flygbombningar och kidnappningar, för någon annan en självständig stat, för en tredje avväpning av gerillan, medan ytterligare någon tycker att varaktig fred kräver en landreform. På

samma sätt kan den som betraktas som en frihetskämpe av några klassas som terrorist av andra. Trots att "alla" vill ha fred anser många att den enda vägen dit går via militärt våld. Därmed kan fredsaktivister som vill ha ett slut på kriget beskyllas för att vara fredens fiende.

Det är heller inte självklart att folkrörelser alltid tar avstånd från våld, ställer sig på de svagas sida och strävar för ett bättre samhälle för alla. Det finns frivilligorganisationer som arbetar för rättvisa, fattigdomsbekämpning och fred, men också de som verkar för att den egna religionen och kulturen ska dominera och som mobiliserar stöd för krigshandlingar de ser som nödvändiga.

Också den globala nykterhetsrörelsen kan ge exempel på hur folkrörelser riskerar att bidra till väpnade konflikter. På ön Sri Lanka växte nykterhetsorganisationer upp som en protest mot kolonialismen och engelsmännens dominans, omoraliska livsstil och förtryck av buddismen. Medan nykterhetsrörelsen förde en viktig kamp mot alkoholens förödande verkningar, var den samtidigt en del av en nationalistisk rörelse som ville kasta ut kolonialherrarna och låta det singalesiska folket återta makten. Efter självständigheten i mitten på 1900-talet kom just denna nationalistiska rörelse att vända sig mot landets minoritetsfolk och skapa ett i första hand singalesiskt Sri Lanka, där minoritetsfolken kände sig som andra klassens medborgare och så småningom tog till vapen. Än idag finns representanter för nykterhetsrörelsen i de folkrörelser som motsätter sig fredsförhandlingar med rebellerna. Det är alltså inte helt enkelt och självklart att både vara nykterhetsrörelse och fredsrorelse.

Det finns ingen färdig mall för vad en fredsrorelse är idag, när krigen präglas av lokala maktkamper, fiendskap mellan olika folkgrupper, profithunger och terrorattacker. Här krävs folkligt engagemang såväl mot den ojämlika resursfördelning, maktfullkomlighet och det förtryck som utgör grogrunden till krig, som mot de grupper som utför terrorhandlingar och de skrupelfria metoder som används för att bekämpa terrorismen. Diskussionen om hur fred kan uppnås och engagemanget för fred måste ständigt hållas levande. ■

konsumentkooperationen – via sin internethandel ska erbjuda köp av vin till maten, i samarbete med en vin-internethandel. För många som kan hantera alkohol kan detta synas positivt. Men samtidigt drabbas allt fler svenskar av alkoholens negativa konsekvenser. Det är sannolikt en viktig orsak till att Systembolaget

fortsatt har starkt stöd hos svenska folket. Det finns en insikt om att det är klokt att alkoholförsäljning är någorlunda reglerad. Det finns en orsak till att allt färre tycker att det vore klokt att sänka alkoholskatten. Dessvärre har EU ännu inte förstått att folkhälsan måste gå före den fria marknaden."

Dags att nyktra till

GOTLANDS ALLEHANDA. Karin Svanborg-Sjövall beskriver problemen med tonårsfylla: "Vi köper gärna en lott för att stödja den lokala fotbollsklubben men anser ändå att det ytterst är samhällets fel när unga människor misshandlas – eller miss-

handlar varandra – på stan. I vissa fall räcker människor inte till som föräldrar. I ett sådant läge måste förstås staten gripa in. Men i de allra flesta fall skulle man komma långt med lite individuellt engagemang. Det kanske är dags för de vuxna, inte bara deras barn, att nyktra till."

A man with short brown hair and a beard is sitting on a red leather sofa, smiling at the camera. He is wearing a black long-sleeved shirt over a red t-shirt, blue jeans, and striped socks. The room is cluttered with cardboard boxes, some of which have the 'SILVAN' logo and text like 'SELDOR' and 'Flytte/Opbevaringskasse'. A silver floor lamp with a white shade is positioned to the left of the sofa. A black folding chair is also visible. The floor is covered with a blue and red patterned rug. The text 'De flyr' is overlaid in large white letters at the bottom of the image.

De flyr

När fastigheterna renoverats flyttade barnfamiljer och välmående medelklass in i stadsdelen Vesterbro mitt i Köpenhamn. Knarket skulle försvinna, trodde många. Men så blev det inte. Sedan narkomanerna fått en egen vårdcentral ger många upp och flyttar.

knarket

Blodiga kanyler, våld och droghandel är deras vardag

Barnen leker på innegårdarna, som är omgärdade av höga staket och låsta portar för att försöka hindra narkomanerna från att komma in. Men det hjälper oftast inte, kanyler och blodiga papper hittas dagligen.

› – Men försäljningen gör att narkomanerna kommer vara kvar ute på gatorna ändå, säger Karin medan hon dukar fram kaffemuggar.

I Vesterbro finns bland annat ett härbärge för män där sjuksköterskor delar ut rena kanyler, sådana kan även fås i Mariakyrkan mitt emot härbärgen, någon gång varje dag serverar en ambulans gratis mat till de hemlösa, sjukvårdspersonal bedriver uppsökande arbete på gatorna och, inte minst, all slags narkotika tycks säljas överallt. Vesterbro har blivit som en magnet för narkomanerna. Runt 500 beräknas hålla till här, på helgerna kommer ännu fler.

Vintrarna kan Karin och hennes familj uthärda, men på somrarna när larmet på gatan upp även till lägenheterna högst upp. Det går inte att sova med fönstren öppna. Innegården är omgärdad av höga staket och låsta portar, men det hindrar inte narkomanerna från att ta sig in. Gården gränsar till Mariakyrkan där det delas ut rena kanyler.

Karin understryker att hon inte har något emot att narkomanerna får hjälp, men det har blivit för lite plats för stadsdelens andra invånare. Det utrymmet har krympt i takt med att drogerna tagit över.

– När vi parkerar fel kommer p-vakterna och lappar. Men när det gäller narkomanerna har det blivit alldeles för tolerant. Och det är vi som betalar skatt.

»En gång välte min äldste pojke på cykeln och fick handen strax intill en kanyl.«

En väninnas lille son stack sig på en använd kanyl. Pojken blev inte smittad som väl var. Men följden blev att han under ett helt år tvingades genomgå ett behandlingsprogram för att skapa förvisning om att han inte fått hiv eller hepatit. Vid minst två andra tillfällen har små barn i området stuckit sig på smutsiga kanyler.

– En gång välte min äldste pojke på cykeln och fick handen strax intill en kanyl, berättar Karin och visar hur nära han den kom.

En granne på bottenvåningen vill flytta hit upp, lite längre från larmet, nu när Karins familj lämnar Vesterbro. Men att sälja en lägenhet så nära gatan är inte lätt trots att den ligger bara ett stenkast från Rådhusplatsen, Ströget och Tivoli.

NÅGRA DAGAR TIDIGARE BESÖKER vi Brugerforeningen (brukarföreningen). Det är en förening och en samlingsplats för aktiva missbrukare; själva kallar de sig för brukare eller konsumenter. Samtidigt är det en intresseorganisation och ett språkrör för drogmissbrukare som arbetar för kunskap om missbruk och emot utstötning. Andra uppgifter är att instruera sprutnarkomaner om hur man minimerar riskerna för drogrelaterade skador och sjukdomar.

De flesta av medlemmarna går på metadonbehandling, många röker hasch och en del går på heroin. Alla, verkar det, har egen bostad. Lokalerna rymmer ett välutrustat musikrum, motionsrum, opiatmuseum, café och ett imponerande bibliotek med lit-

Vesterbro i centrala Köpenhamn.

»Vad ska vi göra? Här bor vi centralt i en härlig lägenhet, men trycket från gatan är för stort.«

TEXT SVEN ROSELL FOTO KENT KLICH

KLOCKAN ÄR HALV NIO på morgonen i stadsdelen Vesterbro, mitt i den danska huvudstaden Köpenhamn. Bakom centralstationen är könshandeln redan igång. De små livsmedelsbutikerna har just låst upp dörrarna, medan det dröjer ett par timmar tills barerna, tatuerarna och porrbutikerna öppnar.

Här har Karin Olsen bott i lägenhet sedan femton år. Hon och hennes sambo har hunnit få tre pojkar, 1, 5 och 8 år. Bland cigarettfimparna utanför porten till familjen Olsens adress ligger en blodig bomullstuss, en tom metadonburk och en använd kanyl. Ännu en kanyl ligger nedanför trappstegen till ingången bredvid i samma hus. Narkomanernas blodiga avfall tillhör vardagen här omkring. På många ställen sitter plåtboxar uppsatta avsedda för använda kanyler, men de tycks inte ha någon större effekt, massor slängs på trottoarer, gator och torg.

– Nu flyttar vi, säger Karin Olsen när vi möts i familjens lägenhet tre trappor upp.

Det händer att barnen blir skrämda av narkomanerna. Det har hänt att flera narkomaner står i vägen utanför porten när de boende ska gå ut på gatan. Flera gånger har de sett narkomaner hjälpa varandra att sticka in sprutor i olika kroppsdelar. Ibland gör polisen razzior i ett par caféer nere på gatan. Barnen blir vittnen till våld. Någon gång hittar polisen narkotika, andra gånger inget alls. Efter en stund är kommersen igång igen.

– Vad ska vi göra? Här bor vi centralt i en härlig lägenhet, men trycket från gatan är för stort. Man tycker att även vi borde ha rätt att vara här, suckar Karin Olsen uppgivet.

SNART ÖPPNAS ETT "SUNDHEDSRUM" för missbrukarna på Vesterbro. Det är en slags vårdcentral med läkare, sjuksköterskor och socialarbetare. Det kommer inte att vara tillåtet att knarka i lokalerna, men de som går i behandling får lov att injicera sitt metadon. Lokalerna ligger vägg i vägg med en gymnasieskola.

Många tror att denna vårdcentral kommer att bli ett "fixrum" så småningom, alltså ett ställe där det är fritt att injicera till exempel heroin under överseende av vårdpersonal som håller ett öga på besökarna så att ingen avlider av en överdos. En tanke med dessa lokaler är att narkomanerna ska komma bort från gatumiljön.

Sten, 57, plockar knarkavfall sju dagar i veckan. Han får ett paket cigaretter för besväret av Brukerforeningen. Runt 150 000 sprutor per år samlas in på det här sättet.

Den nya vårdcentralen i Vesterbro, eller sundhetsrummet som det heter på danska, är bra menar Köpenhamns socialborgmästare Mikkel Warmning. Han tror att om vårdcentralen i framtiden får ha "fixrum" kommer den att ha en lugnande inverkan på gatumiljön.

teratur, tidskrifter och akademiska rapporter om droger. En tavla berättar att tre av de femton som var med och startade föreningen 2004 har avlidit.

En väldig plansch visar hur människans vener och ådror löper i kroppen.

– Om man inte kan låta bli att fixa, så ska man göra det ordentligt, kommenterar Jørgen Kjær, Brugerforeningens ordförande, när han guidar besökarna.

Ett av föreningens budskap är att läkarordinerat heroin är bättre än metadon. Det senare ger svårare och längre abstinens. Ett annat är att "sundhetsrummet" på Vesterbro bör utvecklas vidare till ett "fixrum", eftersom det skulle rädda många av de 250-300 personer som årligen dör av överdoser.

Verksamheten finansieras av kommunen och socialstyrelsen. Representanter från föreningen anlitas som experter på drogområdet av både skolor, regeringens narkotikaråd och polisen. Ett betydande tillskott till föreningens ekonomi kommer från ett annat och överraskande håll – insamling av använda sprutor.

STEN NIELSEN, EN AV Brugerforeningens medlemmar, skjutsar oss i föreningens bil till Vesterbro. Vi ska med på en tur med föreningens Sprøjtepatrulj (sprutpatrull). I dag består den av tre män, klädda i gula jackor och utrustade med plastbehållare och långa klämmor. "Kliniskt riskavfall", står det på behållarna.

Intill ett kulturcentrum för barn på Vesterbro stannar Sten bilen och hoppar ur. Med klämman i högsta hugg, ganska likt en >

Familjen Olsen på promenad i Vesterbro. De vill egentligen inte flytta, men har fått nog av droghandeln och narkomanerna. På väggen sitter en insamlingslåda för gamla kanyler.

Vesterbro har länge varit känt för sina porrklubbar, prostitution och droghandel.

› parkarbetare, fiskar han upp dagens första blodiga sprutor, bomullstussar och toalettpapper.

– Vi tar allt narkotikarelaterat avfall men inget annat, förklarar han.

Han letar bakom containrar, under trappor, längs trottoarer och på parkeringsplatser. På flera ställen sitter boxar avsedda för använda kanyler, men ändå ligger sådana på trottoaren nedanför. Ett tjugotal sprutor plus många blodiga bomullstussar och pappersbitar blir Stens skörd denna dag.

Längs vägen passerar vi minnesstenen för döda drogmissbrukare. Den har en fördjupning som ”gråter” långt efter att det regnat. Smågrupper med påfallande slitna män och kvinnor sitter runt platsen. Under några minuter här hinner fyra-fem personer fråga om jag har något att sälja.

STEN, 57, ÄR FÖRTIDSPENSIONÄR och berättar att han försökt sluta med droger i många år. För 15 år sedan gav han upp, flyttade från landsbygden till Köpenhamn för att få metadonbehandling.

Patrullen går sina rundor och plockar knarkavfall sju dagar i veckan. Han får ett paket cigaretter för besväret av Brugerforeningen. På lördagar och söndagar får plockarna frukost och två paket cigaretter vardera. Avfallet töms i väldiga plasttunnor som hämtas varannan torsdag för destruktion. Runt 150 000 sprutor per år samlas in på det här sättet. För det får föreningen betalt av samhället; överskottet ligger på ungefär 400 000 danska kronor (500 000 svenska kronor).

Idén till sprutpatrullen uppstod när använda sprutor hittats på en lekplats på Vesterbro. Många boende tackar patrullen för

Med sitt centrala läge är ändå Vesterbro en attraktiv boplatz för många, trots att knarket har sitt grepp om kvarteren.

insatsen genom att bjuda på öl, men plockarna hittar långtifrån allt blodigt avfall som slängts på gatorna.

EN BOSTADSRÄTTSFÖRENING MED 169 lägenheter ligger strax intill ”sundhedsrummet” och gymnasieskolan. Där bor Jens Nielsen som engagerat sig för att narkomanernas vårdcentral placeras någon annanstans. Flera alternativ bara femtio-hundra meter längre bort från bostäderna arbetades fram, men det blev nej till alla.

Sundhetsrummet kommer att ligga vägg i vägg med en skola.

Det är fullt i behållaren för begagnade sprutor.

Ett av alternativen stoppades av näringslivet med motiveringen att narkomanerna skulle störa deras verksamhet.

– Nu blir narkomanerna cementerade här, säger Jens.

Ett högt staket omger bostadsrättsföreningens gård, men det händer ofta att narkomaner tar sig in ändå. Han visar utrymmena för cyklar i markplanet dit de söker sig. Barnvagnarna låses in för att undvika att blodiga kanyler hamnar i dem.

Jens anser att narkomanerna på Vesterbro redan har vårdcentraler i Mariakyrkan och på ett härbärge. På de två platserna håller massor av narkomaner till. Allt talar för att det kommer att se likadant ut mittemot bostadsrättsföreningen när vårdcentralen öppnat. Kanske inte så konstigt att fem barnfamiljer har flyttat från bostadsrättsföreningen på senare tid och att ytterligare några familjer med små barn letar efter annan bostad.

Jag frågar läkaren, Henrik Thiesen, som ska ansvara för sundhetsrummet om placeringen inte är problematisk. Det anser han inte.

– Narkomanerna finns redan i området, säger han, och för

Dagverksamhet ökade stöket och brottsligheten

Mariatorget i Stockholm.

STOCKHOLM februari i år fick Stadsmissionens dagverksamhet nya lokaler i kvarteret Grimman vid Mariatorget i centrala Stockholm. Tanken var att göra Mariatorget till ett stort centrum för missbrukare och hemlösa, med bland annat akutboenden och läkarmottagning.

Men flytten har gjort torget till en farligare plats. Antalet hemlösa som rör sig området har ökat markant och boende klagar på påtända och berusade personer som gapar, skriker och hotar. Polisens ingripanden i problemområdet har ökat med 40 procent. Citypolisen konstaterar att narkotikaförsäljning till ungdomar under 18 år har förekommit och missbrukare har funnits sovande i trapphus, som också har använts som toalett.

De boende har protesterat mot planerna. Nu tvingas Stadsmissionen söka nya lokaler för sin dagverksamhet. Problemet är att få tag på hyresvärdar som kan tänka sig att inhysa hemlösa och missbrukare.

MARIA ZAITZEWSKY

»Narkomanerna finns redan i området, och för den närliggande skolans elever kan det vara bra att ständigt bli påmind om hur illa medfarna narkomaner är.«

HENRIK THIESEN, ANSVARIG LÄKARE FÖR SUNDHETSNUMMET

den närliggande skolans elever kan det vara bra att ständigt bli påmind om hur illa medfarna narkomaner är.

KÖPENHAMNS SOCIALBORGMASTARE MIKKEL WARMING, som representerar vänsterpartiet Enhedslisten, uppger att den valda placeringen av vårdcentralen var den bästa som fanns.

– När man ska placera socialt inriktade utbud, som sundhetsrummet, blir det ofta protester från grannarna. Men vi vet från andra håll att de går över när stället öppnar, säger han.

Han uppger också att han inte känner till att barnfamiljer är på väg från området. De anställda på vårdcentralen ska lägga stor vikt vid att samarbeta med de boende i närmiljön. Han anser att vårdcentralen skulle få en än mer lugnande inverkan på gatumiljön om den så småningom tillåts vara även ett "fixrum".

Sundhetsrummet öppnar i höst. Många tvivlar på att det får bort narkomanerna och sprutorna från gatorna. Frågan är hur många familjer som kommer att göra som Karin Olsen och hennes familj. Ger upp och flyttar från Vesterbro. ■

VESTERBRO

VESTERBRO är en klassisk arbetarstadsdel i Köpenhamn, Danmark. Stadsdelens huvudgata, Vesterbrogade, vilken liksom Nørrebrogade präglas av etnisk mångfald, börjar mitt i Köpenhamn vid Rådhuspladsen. Vesterbro har 35 213 invånare (2005). I stadsdelens östra utkant, vid Kalvebod Brygge och pendeltågsstationen Dybbølsbro, ligger köpcentrumet Fisketorvet. Källa: wikipedia.

Jessicas liv har kantats av missbruk, misshandel och ständiga uppbrott. När hon väntade sitt andra barn bestämde hon sig för att bryta med sitt destruktiva liv.

Jessica

– *Jag blir farlig när jag dricker*

AV EVA ÅHLSTRÖM FOTO LASSE O PERSSON

DET ÄR EN ILSKA SOM KOMMER ända nerifrån tårna och som jag har med mig sen jag var barn. Jag blir farlig när jag dricker. Den som berättar är Jessica. Hon sitter i soffhörnet i sitt ombonade vardagsrum och ser allt annat än farlig ut. Hon rättar till sitt långa ljusa hår och vilar sedan händerna på magen, där hon kan känna det väntade barnet sparka. Den nya lägenheten är inredd precis som hon vill ha den, med extra mycket av allt – möbler, kuddar, ljusstakar, prydnadssaker. I sovrummet väntar den vita babysängen, redan fylld med gosdjur.

– Det ger trygghet att köpa grejor, säger Jessica. Just nu mår jag bättre än jag har gjort på länge.

Men tryggheten är skör, och hon är väl medveten om hur lätt den kan krossas igen.

– Jag bygger upp och raserar. Så har det varit hela livet. Nu är jag vaksam och bygger upp ett liv tillsammans med Robin och babyn.

Robin, som snart blir storebror, är 18 år och har inte alltid varit så stolt över sin mamma.

– Robin är stolt över mig nu. Vi har en fin lägenhet, och jag är nykter. Hade jag inte haft honom, hade jag supit ihjäl mig för länge sen.

Hon är lugn och samlad, har lätt att uttrycka sig och hitta de rätta orden. När hon berättar om sitt kaotiska liv, är det ibland svårt att tro att det är sig själv hon talar om. Kanske beror det på att det är en historia som hon har fått berätta om och om igen, för rader av socialsekreterare, behandlingsassistenter, poliser och andra företrädare för det samhälle som skulle försöka ge henne den trygghet som hon inte fått med sig hemifrån.

NÄR JESSICAS MAMMA LÅG på BB och födde Jessica, flyttade pappan ihop med mammans bästa väninna och gifte sig sedan med henne. Det utlöste en kris som mamman aldrig kom över och som har satt djupa spår i Jessicas liv.

Mamman försökte flytta ifrån sina problem, från den ena delen av landet till den andra, från det ena förhållandet till det andra. Hon har gift sig tre gånger med män som alla är alkoholister – den senaste är hon fortfarande gift med – och har missbrukat både alkohol och andra droger.

Det har fått förödande konsekvenser för alla hennes fem barn. Jessicas storebror Jerry har växt upp hos en fosterfamilj. En yngre halvbror har alkoholproblem, och en annan halvbror är narkoman.

Jessica fick växa upp tillsammans med sin mamma och hennes män. Flyttat och bytt skola, flyttat igen och bytt skola – och ständigt hamnat i konflikt med mamman och styvpapporna. ➤

Jessica vid den färdigt inredda barnsängen. Hemmet är hennes trygghet på vägen att skapa ett nytt liv utan missbruk.

› – I skolan var jag klassens clown. Jag var busig och hade svårt att lyda. Det var inte förrän i sexan jag hade en lärare som jag kunde prata med. Men sen skulle vi ju flytta igen.

Jessica började dricka när hon var tolv år och blev alltid fullast i gänget.

– Jag gör ingenting med måttan, säger hon och ställer fram ett fat med kakor som skulle räcka till 20 gäster. Det har jag haft med mig från början. När jag lagar mat, blir det också för mycket. Jag kan inte koka potatis till två personer.

Ingen av mammans män har fungerat som någon far för Jessica. Sedan hennes egen far försvann har de har aldrig haft någon kontakt – utom när han kallats till någon av de institutioner där Jessica tillbringade en del av sin ungdom. De tre styvpapporna har som missbrukare haft nog av sina egna problem – och förhållandena med sina egna barn.

I SJUAN OCH ÅTTAN fungerade ingenting för Jessica, men sista året på högstadiet läste hon ikapp och gick ut med hyfsade betyg. Men hon ville inte studera vidare utan sökte jobb direkt. Det hittade hon hos Bo, en äldre man med ett företag som sålde brevmärken "till förmån för svältande barn i Afrika". Långt senare fick Jessica veta att han behöll alla pengarna själv.

– Han hade guld i rösten, säger Jessica när hon försöker förklara att hon föll för en man som var mycket äldre än hon och som

När Daniel var en månad gammal kom Jessicas mamma Rose-Marie för att se sitt nya barnbarn. Jessica är glad över att han och storebror Robin får träffa sin mormor.

FOTO: MAGNUS WESTERBORN

dessutom var gift och hade två barn (och ytterligare ett barn i ett annat förhållande som Jessica inte visste om förrän han dog).

En psykolog har senare förklarat för henne att hon sökte en fadersgestalt.

» Jag är doktor Jekyll och Mr. Hyde när jag dricker. Jag har gjort fruktansvärda saker, som jag borde ha fått fängelse för.«

– Han var det för mig, och han var mån om att jag skulle ha det bra, säger hon.

De inledde ett förhållande, de första åren bodde hon på hans kontor och trodde på hans försäkringar om att han skulle skiljas.

1990 föddes Robin. Bo förnekade till en början att han var far, men Jessica krävde en utredning, och den visade att hon hade rätt. Men då var Bo redan svårt sjuk i cancer. Han dog 1992.

– Jag var 20 år och ensam om ansvaret, säger hon med en djup suck. Men jag har aldrig ångrat Robin! Aldrig någonsin. Jag har svikit hans förtroende många gånger, men kärleken till honom har varit min räddning. Och han har ju bara mig.

Robin fick bokstavligen ingenting av sin far. Han hade skrivit över alla tillgångar på sin fru, som såg till att Robin blev arvlös.

EFTER BOS DÖD BODDE Jessica och Robin periodvis med mamma och mormor, eller i närheten av dem, periodvis var hon intagen på behandlingshem av olika slag. Men efter några år orkade hon inte med det destruktiva livet längre. Hon flyttade till en egen lägenhet, och det gick riktigt bra ett tag. Hon gick på folkhögskola, tog körkort och fick jobb på ett bageri.

Så blev hon utsatt för ett övergrepp, som hon inte vill gå närmare in på. Hon konstaterar bara att det tog alldeles för lång tid innan hon fick någon riktig hjälp. Det enda hon fick var lugnande tabletter (benzodiazepiner).

– Jag började tröstdricka, blandade tabletterna med alkohol och tog ut ilskan på andra, berättar hon. Det blev fyra-fem rättegångar för misshandel och skadegörelse, och jag blev av med körkortet.

– Jag är doktor Jekyll och Mr. Hyde när jag dricker. Jag har gjort fruktansvärda saker, som jag borde ha fått fängelse för. Men jag har haft tur och klarat mig med villkorlig dom.

Hon håller upp mer kaffe, och fortsätter att berätta, lika lugnt och samlat, om några år i ett rent helvete. Hon beskriver sig som en beroendepersonlighet, besatt av alkohol, tabletter och spel.

– När jag är full, försvinner alla spärar. När jag är nykter vill jag leva. Och nu vill jag leva!

När det var som värst, var hon rädd för att vända sig till socialtjänsten, rädd för att de skulle ta Robin ifrån henne.

– Men till slut var det han som sa åt mig att jag måste söka hjälp. Hon hittade mig nerspydd på köksgolvet. Då hade jag druckit konstant i två månader.

Hon ringde socialen och fick komma till ett behandlingshem för avgiftning. Och hon fick äntligen hjälp att bearbeta sina upplevelser.

Jessica med katten Turbo.

– Nu går jag på samtal hos Kajsa på "kris och trauma" en gång i veckan – för något som hände för fyra år sedan!

– Jag har stöd av en övervakare, och jag går på AA (Anonyma Alkoholister) minst en gång om dagen. Det är min medicin. Jag har nära dit, och det är fantastiskt att det finns så mycket möten.

Men hon vet att hon har långt kvar till ett vanligt "Svensson-liv".

– Jag vill ha ett jobb. Jag har fruktansvärda skulder och skadestånd att betala. Men jag får ta en dag i sänder.

FÖRRA SOMMAREN TRÄFFADE JESSICA sin mamma och mormor, för första gången på tio år, tillsammans med Robin och sin nuvarande pojkvän Mats. Hon är glad över återföreningen, särskilt som mormor dog bara några veckor senare.

Och hon är inte lika oförsonlig mot sin mamma längre.

– Mamma är narkoman, det har jag aldrig blivit. Hon har nog haft ett tio gånger värre liv än jag. Men jag blir nervös av henne, hon är rastlös och kan inte vara stilla. Jag tror att mormor försökte skydda henne på något vis.

– Jag har lärt mig att leva utan släkt och föräldrar, konstaterar hon. Jag har byggt upp ett eget nätverk. När Robin var liten, fick vi en kontaktfamilj som vi fortfarande har kontakt med.

Jessica är med i ett forskningsprojekt kring familjens betydelse för att hamna i missbruk – och ta sig ur det. Det är ett projekt som drivs av familjeterapeuten Eva Sternberg. Hon har följt Jessica och hennes familj under 16 år, och även andra familjer. Hennes slutsatser är bitvis kontroversiella. (Du kan läsa om dem i den efterföljande artikeln)

I höstas blev Jessica gravid. Nu blev det ännu viktigare att vara nykter, och barnmorskan blev en viktig stödperson, tillsammans med vännerna på AA, krisbearbetning och övervakning.

– Jag har till och med att sluta äta Treo, säger Jessica. Jag fick lära mig att det kan vara farligt för barnet.

– Idag är jag rätt stolt över mig själv. Men jag fick mig en näsbränna dagen före julafton.

Då hade hon varit nykter ett år. När hennes sambo var elak mot Robin, brast det för henne. Hon drack sig full och misshandlade mannen.

– Jag var helt vild, berättar hon. Jag hamnade i en fyllecell i häktet - och ångrade mig fruktansvärt. Men jag fick prata med en präst som lugnade mig med att det inte var hela världen att dricka sig full en gång.

Sedan dess har hon och Robin flyttat till den nya lägenheten, som hon inrett till en mjuk grotta. Hon har kontakt med babyns pappa, men han och Robin kommer inte överens, och därför vill hon inte att han ska bo med dem.

– Nu mår jag rätt bra, bättre än på länge. Inom AA tar man en dag i taget, säger Jessica. Jag tar ett beslut varje morgon att "vad som än händer ska jag vara nykter idag". Men det är tufft och jag har fått kämpa för det. ■

Sedan intervjun gjordes, har Jessica blivit mamma till en liten pojke som heter Daniel. Hans pappa har köpt barnvagn och försöker hålla sig nykter, och Jessicas mamma har lovat komma och träffa sitt nya barnbarn. Se bild här intill.

JESSICA

ÅLDER: 36 år

FAMILJ: Pojkvännen Mats, barnen Daniel, 1mån och Robin 19 år

BOR: Örebro

BAKGRUND: Uppväxt med missbruk och sedan själv missbrukare. Nu håller hon på att bygga ett nytt liv tillsammans med sin familj.

"Jessicas liv är ingen tillfällighet"

Jessicas liv kunde inte blivit annorlunda. Varje barns liv är bestämt av hur föräldrar, mor- och farföräldrar lever. Det anser familjerådgivaren Eva Sternberg som har följt Jessica och hennes familj i 16 år och dokumenterat deras liv.

FAMILJESYSTEMET Familjerådgivaren Eva Sternberg är övertygad om att vi är mer styrda av familjen än vi tror eller vill tro. Sedan 1992 har hon följt Jessica och hennes familj.

– Jessica hade inte en chans att få annat än ett svårt liv – trots att vi har fred och välfärd i Sverige, säger hon. Inte hennes mamma och mormor heller.

Hennes intresse för hur generationerna påverkar varandra väcktes vid Georgetown University i USA, dit hon kom för att studera Murray Bowens familjesystemteori.

– Jag kom i kontakt med det när jag ville förstå min släkts genogram (släktkarta), förklarar hon. Min svägerska hade varit på Minnesotabehandling, och jag hade upptäckt att i mina barns släkt fanns en rad alkoholister.

– När det finns drogproblem i släkten, måste vi tala öppet om det. Vi måste vaccinera barnen.

Hon läste kapitlet "Alcohol and the family" i Bowens bok "Family Therapy in Clinical Practice" (utgiven 1978 av Jason Aronson) och bestämde sig för att det här ville hon ägna sig åt.

– Det var när jag läste det kapitlet som jag förstod att det finns en "grammatik" för hur den mänskliga hjärnan fungerar som system – och att den är lika för alla familjer.

ENLIGT BOWEN ÄR FAMILJEN som överlevnads-mekanism inprogrammerad i hjärnan. Ju större familj i flera generationer som vi kan samverka med, desto större är våra möjligheter att överleva som individer.

– Våra mänskliga hjärnor tillhör familjen, reproducerar familjen och skapar framtiden för sig själva och sina barnbarn, förklarar Eva Sternberg. Därför är familjen plattformen för psykisk hälsa. Och psykisk hälsa är plattformen för fysisk hälsa.

Enligt Eva Sternberg var Jessicas väg till missbruk utstakad redan från början som en del av hennes familjs arv.

FOTO: LASSE O PERSSON

»Jessica hade inte en chans att få annat än ett svårt liv. Inte hennes mamma och mormor heller.«

EVA STERNBERG

Eva Sternberg sålde sitt företag – hon var språkkonsult – för att kunna studera vidare, och sedan drygt 15 år arbetar hon med att introducera Bowens teorier i Sverige, samtidigt som hon försörjer sig som ledarskapskonsult och familjerådgivare.

Vid Georgetown University användes skådespelare för att illustrera hur familje-

systemen fungerar. Det tyckte Eva Sternberg var märkligt. "Barnen" hade ju inte ens samma drag som "föräldrarna". Hon bestämde sig för att hon skulle visa samma sak med riktiga familjer. Och det har hon gjort – trots starkt motstånd.

HON FÖLJER TVÅ FAMILJER i tre generationer genom att filma dem. Hon hittade familjerna genom annonser. Två unga flickor svarade. En av dem var Jessica, och Eva Sternberg har sedan 1992 intervjuat henne, hennes mamma och hennes mormor vid flera tillfällen. De filmade intervjuerna använder hon vid utbildningar på olika håll i landet.

– Den andra familjen lever ett mer "normalt" liv, säger Eva Sternberg. Men de tre kvinnorna där – dotter, mor och mormor – har haft nytta av den kunskap som filmprojektet har gett.

Hon betonar flera gånger att de här familjerna inte är unika. I alla familjer, inklusive hennes egen, finns problem som man inte talar högt om.

– I varje familj finns någon som är hemlös, någon som har tagit livet av sig, någon som är intagen på en institution och så vidare. Ingen av oss är "finare", och därför måste vi våga berätta om hur det är.

I en liten bok om sin egen familj beskriver hon "hjärnfamiljen", där de levande generationernas sätt att handskas med sina liv bestämmer vilken identitet deras barnbarn och barnbarnsbarn ska få. "Ett nyfött barn får den stadga som tidigare generationer har gett det: modern är sätet i barnens stol, fadern är ryggstödet. Farmor och farfar, mormor och morfar är benen."

EVA STERNBERGS UPPMANING TILL alla som vill ge sina barn ett bra liv är att hålla ihop med släkten och inte skära av några band. Skilsmässor och upplösning av familjer ställer till kaos i barnets hjärna.

– Alkohol och andra droger är något man tar till när bakgrunden är kaotisk och man vill sudda ut den. Allt yngre människor dricker i Sverige – och vi är inte ens rädda för det. Vi låter barnen gå under utan att förstå att det beror på oss!

Eva Sternberg är övertygad om att vi alla är mer styrda av vår ursprungsfamilj än vi tror eller vill tro.

FOTO: LASSE O PERSSON

Hon är mycket kritisk mot att så många barn tas från föräldrarna och placeras i fosterhem, som dessutom kontrolleras dåligt.

– Barn tillhör sina föräldrar – hur djävliga de än är! Man får inte skära av barnen från familjen.

I stället för att omplacera barnen skulle hon vilja sätta in personal som stöttar föräldrarna och ger barnen möjlighet att växa upp där de hör hemma.

– Det gäller att gå med dem och respektera dem – men utan att gulla med dem och tycka synd om dem.

EVA STERNBERG

ÅLDER: 68 år

BOR i Göteborg

FAMILJ: Maken Jan och tre vuxna barn med familjer

BAKGRUND: Språkkonsult och egen företagare, utbildad i Bowens familjeteori vid Georgetown University i USA och efter det familjerådgivare, ledarskapskonsult och föreläsare

»Barn tillhör sina föräldrar – hur djävliga de än är! Man får inte skära av barnen från familjen.«

EVA STERNBERG

Myndigheterna borde ha kollat hur mycket Jessicas mamma drack medan hon väntade barn – och tvingat pappan att ta sitt ansvar, menar hon. Då hade Jessica och hennes syskon haft en chans till ett annat liv.

– Även om föräldrarna har drogproblem, måste man ha kvar kontakten med dem, och hela familjen måste uppbådas kring barnet.

Återföreningen med mamma och morfar förra året var avgörande för att Jessica skulle må så mycket bättre som hon gör idag, menar Eva Sternberg.

– Hjärnan känner igen släkten. Det är inte viktigt att träffas ofta och länge, men då och då. Det gör hjärnan lugnare.

DE FLESTA SKULLE NOG hålla med om att familjen spelar en avgörande roll för barnens utveckling. Men det som gjort – och gör – Eva Sternberg så kontroversiell är hennes kategoriska slutsatser och hennes drastiska sätt att formulera dem. Vilken separerad förälder vill höra att skilsmässor alltid är av ondo, och vilken socialsekreterare skulle hålla med om att sekretessen är förödande för möjligheterna att hjälpa?

– Jag struntar i vad man får säga och inte – eller vad den äldre generationen vill veta och inte. Min viktigaste uppgift är att sprida kunskap om familjen som system.

Det skulle hon vilja göra även på socialhögskolor och lärarutbildningar. Studenterna måste förstå hur varje människas liv påverkas av familjen i flera generationer bakåt – och hur de i sin tur påverkar kommande generationer.

– Jessicas liv är ingen tillfällighet.

EVA ÅHLSTRÖM

eva.ahlstrom@iogt.se

Konsten är deras kick

Konsten har gått som en röd tråd genom Anna-Lisa och Arne Siggelins långa liv tillsammans. Och trots att bägge numera är runt åttio så fortsätter de att skapa.

■ **DALSJÖFORS** – Det finns inte en dag som jag inte går ner och tittar på mina alster. De är som mina barn, jag älskar dem, säger Anna-Lisa med ett leende.

Anna-Lisas "barn" finns i bottenplanet i den stora villan i Dalsjöfors, någon mil utanför Borås. Där har paret inrett en kombinerad ateljé och galleri. Oändliga rader av små och stora konstverk med sprakande färger samsas på väggarna med dekorativa collage och svartvita koppargravyrer. Paret Siggelin har inte räknat tavlorna, men mellan tummen och pekfingret torde det vara flera hundra.

– Tavlorna är mina små älsklingar, jag har svårt att skiljas från dem. En gång satte jag ett överdrivet högt pris på en tavla som jag absolut inte ville sälja. Ändå var det just den som blev såld! Åh, vad ledsen jag blev.

Det tar åtminstone en veckas intensivt arbete för att göra de detaljerade tavlorna, som ofta föreställer familjer eller livscykler i olika konstellationer. Anna-Lisa berättar hur petig och noga hon måste vara och hur fina penslar hon måste använda för att få fram detaljrikedomen och de klara färgerna.

– Egentligen går det ju inte att få betalt för allt arbete man lägger ner. Men det är inte främst för pengarna vi gör det här, utan för att det är så roligt och stimulerande. Vi kan bara inte låta bli, man blir helt uppslukad när man sätter igång. Jag älskar allt, från idéstadiet till att blanda färger, rita och måla. Det ploppar ständigt upp uppslag och idéer, de tar aldrig slut.

Anna-Lisa har i huvudsak tre stilar eller tekniker; en målerisk med akvareller föreställande naturmotiv och blommor, en färgstark, sagoboksaktig, ofta med ett myller av detaljer. Och en där hon blandar grafik med färg, tyg och urklipp.

Var får hon sin inspiration och sina idéer ifrån?

Till sina collage använder Anna-Lisa gravyrer, färg och urklipp.

– Överallt, det går inte att svara på. Men mode är en stor inspirationskälla, liksom naturen. Jag får en idé i huvudet och sedan kan jag inte släppa den. Jag har en rik fantasi och tolkar ofta mina idéer på ett fantasifullt sätt.

»Tavlorna är mina små älsklingar, jag har svårt att skiljas från dem.«

ANNA-LISA SIGGELIN

ARNE ÄR MERA KONKRET. Han arbetar främst med koppargravyrer och kan exempelvis använda sig av ett fotografi som förlaga när han ritar och graverar.

– Naturligtvis tolkar jag också det jag ser och gör ändringar av motivet utifrån den bild jag har i huvudet. Det är ju det som är så fascinerande med konst, att man inte måste avbilda exakt utan kan fantasera fritt, konstaterar han.

Till en början arbetade han i olika tekniker och det blev mycket olja och gouache.

Parets Siggelins produktion imponerar. I källaren

I slutet av 1970-talet blev han nyfiken på grafik och gick en kurs för att lära sig.

– Jag tyckte det var spännande med kopparplåten och ja, jag fastnade för tekniken, säger Arne, som lägger ner 35-40 timmars arbete på en liten grafik.

VARKEN ARNE ELLER ANNA-LISA har någon formell konstutbildning, förutom enstaka kurser. De är autodidakter som har drivits av talang och ett brinnande intresse som började redan i barndomen.

– Jag började rita och måla som 10-åring och fick med en helsida i tidningen "Lyckoslanten", berättar Arne, som tagit några Hermodskurser för att lära sig teckna bättre. Senare höll han i egna kvällskurser. Även Anna-Lisa gick olika kurser för att utveckla måleriet.

Bägge har genom åren deltagit i en rad jurybedömda utställningar, separatutställningar och samlingsutställningar i bland annat Borås, Trollhättan, Göteborg och Stockholm. Bägge är representerade i en rad offentliga miljöer som exempelvis Stockholms Läns Landsting (Anna-Lisa) och

trängs hundratals tavlor.

FOTO: MARIA ZAITZEWSKY, SAMTLIGA BILDER

Arne Siggelin graverar på kopparplåt.

Ett myller av färger och figurer kännetecknar Anna-Lisas tavlor.

Anna-Lisa och Arne Siggelin.

kulturnämnderna i Lerum och Borås kommuner (Arne).

Anna-Lisa har dessutom illustrerat brickor och underlägg med alla landskapsblommor, en produkt som blivit en riktig storsäljare över hela världen. Men någon royalty har hon tyvärr inte fått.

– Nej, jag var säkert dum som inte begärde det. Men jag var glad för att jag fick bra betalt för själva jobbet. Inte kunde jag ana att brickorna med mina blommor skulle sälja så.

Leva helt på sin konst har paret Siggelin alltså inte kunnat göra.

– Material som färg, dukar och inte minst inramning är dyrt, så vi har inte precis blivit rika på detta, säger Arne, som en stor del av sitt yrkesliv hade en anställning som föreståndare på Weibulls, först i Trollhättan och sedan i Borås.

MEN ARNE OCH ANNA-LISA har inte bara konstintresset gemensamt. Bägge är dessutom helnyktra. Anna-Lisa har varit medlem i IOGT-NTO sedan ungdomen.

– Jag var ungefär femton år när jag kom

i kontakt med nykterhetsrörelsen. Vi hade så roligt tillsammans, gemenskapen och sammanhållningen var stor, säger hon och beskriver en idyllisk tillvaro med god kamratskap, teater och annat skoj. För henne blev det självklart att välja en nykter livsstil.

»Jag började rita och måla som 10-åring och fick med en helsida i tidningen "Lyckoslanten.«

ARNE SIGGELIN

Arne är Tempelriddare. Sedan många år deltar han varje vecka i lokala möten och sammankomster – och har klättrat i rang inom Tempelriddarordern. Tempelriddarna är omgärdade av ett mystiskt skimmer och mycket kring ritualerna är hemligt. Kvinnor äga ej tillträde, utom vid särskilda tillfällen. Varför är han med?

– Jag gillar ceremonierna och ritualerna, det är väldigt speciellt. Vid högtidliga tillfällen klär man sig i frack. Men mest av allt är jag med på grund av gemenskapen och

för att det är så roligt att träffas och prata med de andra "gubbarna", säger Arne med ett skratt.

För både honom och Anna-Lisa har konsten betytt enormt mycket. Den har skänkt glädje under livet, spänning, inspiration och har bidragit till att hålla dem unga i sinnet. Dessutom har det varit ett stort gemensamt intresse, vilket varit positivt för relationen.

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzevsky@iogt.se

PAR I KONST

NAMN: Arne och Anna-Lisa Siggelin**ÅLDER:** 79 och 82**BOR:** i Dalsjöfors utanför Borås**FAMILJ:** Fyra gemensamma barn, barnbarn och barnbarnsbarn. Anna-Lisa har dessutom en nu 63-årig son från ett tidigare förhållande.**BAKGRUND:** trädgårdsmästare, odlare, självlärda konstnärer

LILL-BABS

Lill-Babs förgyller Riksteaterns jubileumshöst

**Riksteatern 75 år
Hösten 2008**

TEATER Höstens repertoar på Riksteatern, som i år firar 75 år, bjuder på ovanligt många godbitar.

LILL-BABS Den allra läckraste är kanske Lill-Babs jubileumsturné, som kommer att bjuda på en kavalkad av sånger och musik ur hennes långa karriär.

– Jag ser fram emot att komma publiken riktigt nära på de mindre scenerna ute i landet. Jag har ju redan beträtt de stora scenerna många gånger, så det här känns helt rätt, säger Lill-Babs.

BAGDAD BURNING Morgan Alling är ett annat känt ansikte som kommer att turnera under hösten med en pjäs där han spelar 39(!) roller. Många dråpliga scener

Grabbig och ömsint road-trip

Anteckningar från en liten Fiat
Zbigniew Kuklarz
Albert Bonniers Förlag

ROMAN När uppdraget att förmedla en boks innehåll faller på sin egen omöjlighet är det ett

tecken på att boken bör läsas. Anteckningar från en liten Fiat är 350 sidor av rörelse, humor, livsvisdom och sär egenhet. Med en mättad, incidentspackad handling. Kristoffer har precis dött till följd av ett olyckligt ormbett och hans närmaste vänner, Piotr, John och Leo, har bestämt sig för att resa till Polen och det militärövervakade berget Morsiko Oko – platsen där Kristoffer upplevde sitt livs kärlek – för att sprida hans aska. Färden bär av genom det svältfödda, av kommunismen färgade Polen i en minimal Fiat med taxichauffören Arthur.

Det är ur 21-åriga polsk-svenska Piotrs ögon som världen betraktas och resultatet blir en kalejdoskopisk skildring – minnen, tankar och intryck: en resa på fler än ett sätt. Piotr lever i den stora sorgen efter den bästa vännens bortgång, men där finns också den minst lika aktuella livshemligheten: den tärande oskulden. Han ber Heliga Maria om hjälp. Och han tvivlar på att katolicismen verkligen kan hjälpa. Ska han någonsin få klä av sig naken med en kvinna? Inklämd i den lilla bilen kämpar han med den betydelsefulla vänskapen till sina reskamrater, vänner som dessvärre mest trackar honom.

De alla tre brottas med bilden av Manligheten med stort

Kierston Wareing och Leslaw Zurek i "It's a free world".

KEN LOACH ÖVERTYGAR IGEN

It's a free world, Brittisk film av Ken Loach
med bland andra Kierston Wareing, Juliet Ellis, Leslaw Zurek

FILM Jo, det är en fri värld för de flesta av oss. Men för många andra, som de tusentals illegala flyktingar som varje dag strömmar in i Europa, är det knappast en fri värld. Tvärtom hamnar många i klorna på giriga arbetsgivare som utnyttjar deras underläge.

Angie arbetar på en brittisk rekryteringsbyrå som turnerar runt i Centraleuropa på jakt efter arbetskraft. En dag får hon utan synbar anledning sparken. Revanschsugen beslutar hon sig för att, tillsammans med väninnan Rose, starta en egen rekryteringsbyrå.

Till en början rekryterar hon invandrare som har alla papper i ordning. Men snart upptäcker hon att det är mer lukrativt att anlita papperslös arbetskraft, ett beslut som får oanade konsekvenser Angie dras in i den den undre, kriminella världen – på grund av en skuld.

"It's a free world" nominerades till Gulddlejonet i Venedig 2007 och vann tre andra priser vid samma festival och de är välförtjänta. Filmen är engagerande, intressant och mycket välspelad och berör inte bara problematiken med illegala flyktingar i Europa utan också frågor som moral, rättspatos och civilkurage.

MARIA ZAITZEWSKY

M – "jägarmässigheten" – och gömmer stilla tårar bakom knytnävar och jargong. Berättelsen rymmer också något så ovanligt, och välkommet, som en diskussion av det moderna samhällets tveuddade sexualitetssyn, en balansgång mellan hängivenhet och skuldbelaghet. Och dessutom från en

manlig synvinkel!

Zbigniew Kuklarz språk är minst lika bräddfyllt som handlingen. Det är målande, mångtydigt, rappt och roligt. Ordlekar och nyskapande formuleringar inbjuder till långsamhetsläsning. Det är något inte helt svenskt över svenskan som gör språktrol-

landet magiskt och inspirerande. Historien är på många sätt vansinnig, så varför är jag då säker på att allt detta verkligen har hänt? Den är för mycket för att vara påhittad.

Det mest spännande med boken är att man inte vet var den landar. Den bär på en ambivalens kring tro och icke-trohet, kring manlighet, sex, vänskap och kärlek. Det är spretigt, ömsom banalt, ömsom träffsäkert. Var den bra? Jag vet inte. Kunde jag sluta läsa? Nej.

NATHALIE SIMONSSON

Sterotyp skildring av mannen

Mitt rätta jag
Pernilla Glaser
Albert Bonniers Förlag 2008

ROMAN När Nicke kommer hem möts han av en fruktansvärd syn. Utanför radhuset ligger hans äls-

kade leksakssamling i bitar. Snart uppenbaras sanningen. Frun hade krossat innehållet och spridit ut delarna. En kvarglömd mobiltelefon med snuskiga sms hade utlöst raseriet. Därefter följer en kaotisk vecka som slutar i skilsmässa.

"Och varje gång jag ställde mig frågan varför kändes det så vidrigt förnedrande, som om någon klippt av mig kuken och klistrat fast den i pannan på mig." Så lyder Nickes ord och tankar.

Eller rättare sagt: Pernilla Glasers. Romanen är full av sådana här 'manliga' funderingar och uttryck, och som inte övertygar. För jag tror inte att män, inte ens för sig själva, jämför en besvärlig situation med att ha sitt könsorgan hängande i pannan.

utlovas. "Bagdad Burning" är en pjäs som bygger på en blogg av en ung flickas vardag i Bagdad. En slags "Annes Franks dagbok" – smart, vass och intressant.

MOT VÄGGEN Ett utomeuropeiskt perspektiv har också "Mot väggen" på, ett kärleksdrama om Sibel och chit, två outsiders som av en slump träffas på en vårdklinik och ingår ett skenäkenskap. För Sibel handlar det om att få ett liv i frihet, eftersom hon som gift anses omhändertagen av en man.

TILL DÖDEN SKILJER OSS ÅT "Till döden skiljer

oss åt..." med Göran Stangertz och Kajsa Ernst. Pjäsen handlar om en deckarförfattare som vaknar upp från medvetslöshet efter en olycka. Han har tappat minnet och hans fru försöker återskapa det – utifrån sina egna behov nu när hon har chansen.

Riksteatern bjuder även på dockmusikal för vuxna, där några av karaktärerna är människor och några dockor samt på relationsdramat

MARIA ZAITZEWSKY

TILL DÖDEN SKILJER OSS ÅT

Pernilla Glaser har skrivit en bok om en man i 30-årsåldern som går igenom en livskris. I det ligger i och för sig inget unikt. Men det som skiljer ut Mitt rätta jag är att det är en kvinna som skrivit en roman om en ung man som gör allting fel. För fel gör han. Om och om igen. Otrohetsaffären med den betydligt yngre tjejen, panikångesten som drabbar honom och umgänget med polarna; allt skildras utifrån Nickes perspektiv. Men karaktäriseringen av Nicke och de andra mansdjuren brister. Alla män surfar inte efter porr eller tänker på bröst och rumpor så fort de går utanför dörren. Om Pernilla Glaser nu vill att Nicke ska vara en sexupptagen kille måste hon också förklara varför han blev sådan. Vilken roll spelar egentligen pappan i berättelsen? Hinkvis av testosteron och billigt krogknack gör det bara stereotypiskt. Det är synd, för en vanlig, tråkig kille som Nicke borde också få sin roman, utan att behöva se sin Petter-Nicklas i badrumspegeln.

BO ERIKSSON

Från drogträsk till framgång

Så dumt!
Mia Törnblom
Forum

BIOGRAFI

Coachen Mia Törnblom är känd för sina peppande självhjälpböcker om självkänsla och hurtiga tillrop att vi duger precis som vi är. Mera okänt är bakgrunden till den person hon är i dag. I den här självbiografiska boken får vi en inblick i varför Mia har lagt så stor vikt vid att bygga sin självkänsla. Självsäker har hon alltid varit – men självbildens har varit usel. Det är en av förklaringarna till varför hon knarkade i över tio år. Det började med bantningspillor för att bli smal och slutade med amfetamin, heroin och ett tungt beroende i missbrukarkretsar. I boken berättar Mia sin historia rakt upp och ner, från bottenläget till drogfriheten genom Anonyma Narkomaner (NA) och vistelsen på behandlingshem. Mia

I Mia Törnbloms självbiografi "Så dumt!" får vi en inblick i hennes väg från missbrukare till framgångsrik coach.

FOTO: ELISABETH OHLSSON WALLIN

Törnblom är ingen stor författare, texten är föga litterär och stundtals lite stolpig. Ändå är det en fascinerande historia om en person som verkligen lyckats ta sig ur drogträsket –

MISSA INTE

1 MUSIK Peter Bjorn and John, det största dragplåstret i årets Amnestyfestival den 3 september i Stockholm. Den internationellt ryktbara trion, som fick en världshit med "Young Folks" släpper nu den instrumentala skivan "Seaside Rock". Bandet uppträder på Debaser.

2 UTSTÄLLNING Nordiska Museet i Stockholm bjuder under hösten bland annat på två fotoutställningar, varav den ena handlar om den levnadsglade Alexander – ett barn med funktionshinder. Mary Ellen Mark heter den internationellt kända fotografen. Den andra visar fotografier av samer tagna i vetenskapligt syfte i slutet av 1800-talet.

3 BOK Skådespelaren Benny Haags nyutkomna bok "Makt, mod och motstånd"

(Albert Bonniers Förlag), som är ett manifest för en nyktrare värld. Den är både ett brinnande upprop och en berättelse om vägen mot föreställningen "Inte mer än fullt, tack!", som här finns att läsa i sin helhet.

HALLÅ DÄR JONAS HASSEN KHEMIRI, AKTUELL MED PJÄSEN "FEM GÅNGER GUD"

Dröm och sanning

Vad handlar pjäsen om?

– Om en dramalärare, Rolf, som kämpar med sina struliga elever genom att sätta upp Strindbergs pjäs "Ett drömspel". Problemet är att han klamrar sig fast vid den skådespelartalang han tror sig ha.

Samtidigt drömmer hans fem elever om en annan sanning än den som "Ett drömspel" kan förmedla. De har ju i sin tur drömmar och erfarenheter.

Varför denna kluriga handling?

– Jag är intresserad av det mångdimensionella, det finns ju inte bara en sanning utan många. Alla lever vi parallella liv som pågår samtidigt, alla har

vi drömmar. Det vi tror är sant visar sig kanske vara någon annans sanning. Jag ville komma bort från den traditionella "pjäsen" med en rak handling och

en sanning. Man kan säga att det är ett slags experiment. Jag ville skriva en pjäs som jag själv skulle vilja se.

Vem vänder sig pjäsen till?

– Ingen särskild målgrupp utan alla som är intresserade. Jag tror att publiken kommer att skratta åt olika saker och hitta sina egna "sanningar".

MARIA ZAITZEWSKY

Ari är idrottsentusiast och före detta alkoholist. Han undrar med sorg i blicken om idrottsrörelsen pantat sin själ till ölkapitalet. Självpantar han burkar, 10 om dagen. Pengarna går till teatergruppen Tro, Hopp och Kärlek. Leif Stenberg målar Aris tankar med sin penna.

Pantade själar

AV LEIF STENBERG

Ari som bor i Umeå är i Göteborg för att titta till sin åldrande mor, som bor i Biskopsgården. Det var där han växte upp, i ett tiövåningshus som var 150 meter långt.

När vi ses på ett kafé längst upp på Avenyn är han redan inbegripen i ett samtal med tre poliser. Kvällen innan har Ari varit på fotbollsmatch. I högtalarna hade en speaker, även mitt under matchen, uppmanat publiken att köpa öl.

Enligt Ari, som är före detta alkoholist och vet vad han talar om, fanns där på matchen ett stort antal människor som var så berusade att de borde ha omhändertagits.

Nu undrar han om poliserna protesterar. Han menar att deras röster måste väga tungt när nya utskänkningstillstånd ges. Ari talar med sorg i blicken, få gillar idrott lika mycket som han, och nu är han rädd för att idrottsrörelsen pantat själen till ölkapitalet. Poliserna ser generade ut, de har inte hört att ordningsmakten invänder mot att alkohol och idrott blandas. Det är så Ari ständigt sår frön.

Avsikten med vårt möte är att vi ska tala om teater. Tillsammans med några kompisar har Ari bildat teatergruppen Tro, Hopp och Kärlek. Till stora delar består ensemblen av före detta missbrukare. Han tar fram sin handskrivna anteckningsbok som är full med självupplevda historier. Den första heter "Kan en blind tax bära löständer?" Med hög och tydlig röst läser han:

"När jag kommer hem efter skolan syns det redan på sättet som fönstret till oss är öppet att där pågår fest. I lägenheten är det fullt med berusade och sovande människor. Bara en enda gubbe är vaken, han skriker "Har någon sett mina löständer?" Frågan upprepas flera gånger, utan att han

tillsammans med några före detta missbrukare som är medlemmar i IOGT-NTO i Umeå. Under ett halvår hade de återkommande möten för att tala om meningen med livet, om kärleken och döden.

Dessförinnan gjorde han en serie dokumentärfilmer på samma tema som granskade välfärdssamhällets förändring tillsammans med hemlösa och medlemmar i handikappförbunden.

– För mig har det alltid varit viktigt att använda journalistiken för att ge röst åt människor som hamnat i utanförskap och sällan kommer till tals på egna villkor, säger Leif Stenberg.

ILLUSTRATION: RUZ

»Somliga pantar själen, andra burkar. Ari och hans kompisar leder med 24-0 mot alkoholkapitalet. «

får något svar. Till slut kommer taxen, som till råga på allt annat är blind, gåendes med löständerna i käften."

Vi enas om att det är en historia som kan lämpa sig för att dramatiseras. Och han läser tio till berättelser.

Sedan tar vi en promenad bort till idrottsplatsen Valhalla där det spelats fotboll igår. Framför entrén visar han mig skyltarna, där står att det är strängt för-

bjudet att medföra alkohol och andra droger in på arenan.

Ett par meter bakom entrén har Kopparberg sitt första stånd för att sälja öl till publiken. Där finns även rader av bajamajor, stanken av urin vidrigt påträngande.

"Hur tar idrottsrörelsen sitt sociala ansvar? Vad tänker den om ungdomarna?" undrar Ari. Han har skrivit en rad insändare om saken, han vet att sådant svider i idrottens själ, men det är av omtanke han plitar på sådana

På väg in till stan igen plockar Ari burkar. Alla i teatergruppen samlar för minst tio kronor varje dag året om, sedan ger IOGT-NTO lika mycket. Det ger sköna tusenlappar för att spela teater. Han berättar hur de växer tillsammans när de agerar

på scenen inför publik. Hur de skaffar sig mod och röst för att berätta om sina livserfarenheter.

Somliga pantar själen, andra pantar burkar. Ari och hans kompisar leder med 24 – 0 mot alkoholkapitalet. Om de möts av allas vår övriga likgiltighet är matchen ändå förlorad. Å andra sidan, om de röner andras solidaritet finns en möjlighet till vinst. Vid sådana tankar glöder Aris ögon, då är livet värt att leva.■

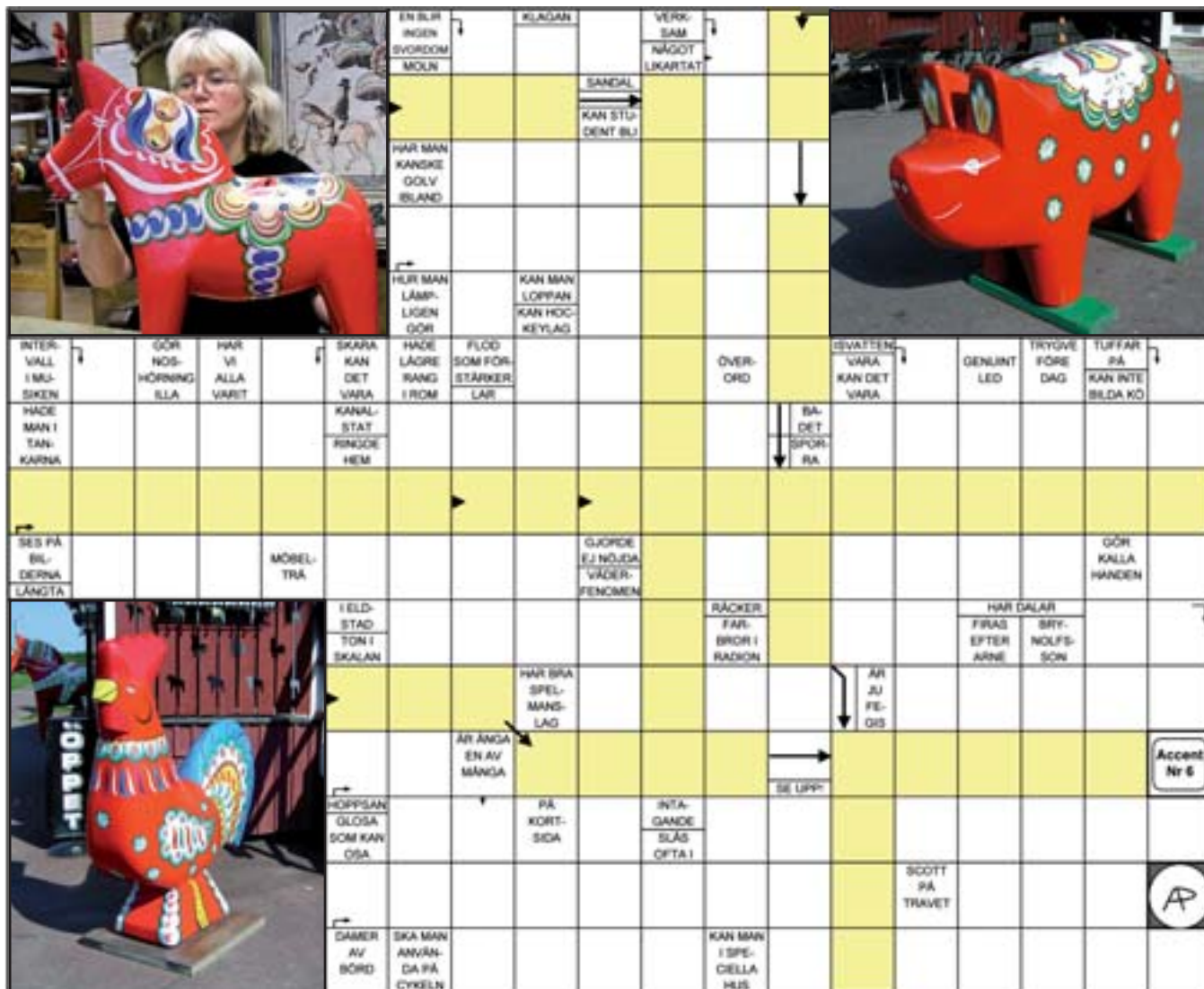
VILL GE RÖST ÅT MÄNNISKOR I UTANFÖRSKAP

LEIF STENBERG är journalist och författare. Under senare tid har han gjort sju radiodokumentärer för P1 som granskar vad som nu sker med välfärdssamhället. Ett par av dem har han gjort

Leif Stenberg

FOTO: PER A ADSTEN/VF

KORSORD NR 6 2008

LÖSNING NR 4 2008

MILJONLOTTER ATT VINNA. Tre lotter vinner förstapristagaren, en lott vardera får de tio som därefter har tur i dragningen. Skicka in lösningen till Accent, Box 128 25, 112 97 Stockholm senast 25 september 2008.. Märk kuvertet Kryss 6/2008.

NAMN

ADRESS

POSTADRESS

VINNARE NR 4 2008

FÖRSTA PRIS, tre Miljonlotter: B-M Rudolffson, Falköping
SIDOVINSTER, varsin Miljonlott: Ingegård Jernemyr, Västerås, Ingrid Wallin, Falun, Gudrun Lernman, Åmål, Brita Finnberg, Nya Rusele, Blåvikssjön, Vivian Algotsson, Skellefteå, Gertrud Eklöf, Västerås, Britt Möller, Örebro, Margit Byström, Bollsta-bruk, Marianne Jakobsson, Morjärv, Barbro Svensson, Nässjö. Accent gratulerar!

A photograph of three elderly people standing on a gravel path in front of a small, white-painted wooden building with a dark roof. A Swedish flag is flying from a pole on the left side of the building. The building has a red-painted base and a window with a white frame. There are potted plants, including red flowers and purple flowers, around the building. The three people are engaged in conversation. The woman on the left is wearing a dark blue dress with white trim. The man in the middle is wearing a light-colored, short-sleeved button-down shirt and khaki pants. The woman on the right is wearing a black and white striped short-sleeved shirt and dark pants. The background shows green trees.

**Linnea och Stig Lundsten
kommer gärna över till svä-
gerskan Stinas stuga för en
pratstund. Alla tre har varit
med och byggt upp Godtemp-
larbyn från grunden.**

Sista sommaren i Godtemplarbyn

Under sommaren dansades det för sista gången i Godtemplarbyn. Efter 50 år ska de 25 små stugorna jämnas med marken.

■ **TOLLARE** I en skogsbacke ovanför Tollare folkhögskola ligger ännu några månader ett stycke svensk folkrörelsehistoria. Högst upp i den branta backen, innan vägen viker ner mot det nedlagda pappersbruket, sitter en väderbiten träskylt som hälsar välkommen till Godtemplarbyn. Innanför den grönmålade grinden skymtar ett par små stugor. Om man följer den grusade gången uppför sluttningen, hittar man fler. Insmugna mellan höga tallar, björkar och aspar ligger 25 kolonistugor, de flesta röda, några gula, blå eller grå. I bergsskrevorna kring stugorna sammanpioner, liljor och andra trädgårdsväxter med vilda blommor och blåbärsris.

Stugorna har byggts och byggts till under mer än 50 år, jord till de små täpporna har

burits och kärrats uppför backen. Halvvägs upp på berget har marken planats ut för att ge plats för en dansbana, som i alla år varit den naturliga samlingspunkten för allt från midsommarfirande till medlemsmöten och pingstturneringar.

Även den här sommaren restes midsommarstången vid dansbanan, Stig Lundsten ledde som alltid en stunds danslekar innan borden dukades för gemensamt kaffekalas. Men riktigt som vanligt var det ändå inte. Glädjen över sommaren och gemenskapen

»Jag har varit på Tollare varje sommar sedan 1942. Första åren tältade jag tillsammans med en väninna. Sedan byggde min pappa en stuga.«

LINNEA LUNDSTEN

var blandad med vemod över att allt gjordes för sista gången. I höst ska stugorna bort, och NCC som äger marken ska börja bygget av ett sedan länge planerat nytt bostadsområde. I rätt många år har stugägarna vetat att de varit här på nåder, ett år i taget, men nu vet alla att det inte blir någon mer sommar i byn.

DET VAR VINTERN 1950-51, som de första stugorna byggdes i skogsbacken eller flyttades dit. Men Godtemplarbyns historia började egentligen redan 1938, då Tollare Campingförening bildades av medlemmar i några IOGT-föreningar, eller loger som det hette då. Eller om man så vill redan 1933, då den gamla herrgården och marken närmast den donerades till IOGT av Conrad Åhlberg.

Medlemmarna i campingföreningen tältade på området intill den gamla herrgår-

den. Några av dem tröttnade på att bo i tält, och byggde de första små stugorna av masonit.

– Jag har varit på Tollare varje sommar sedan 1942, berättar Linnea Lundsten. Första åren tältade jag tillsammans med en väninna. Sedan byggde min pappa en stuga.

När marken intill herrgården behövdes för att bygga elevhem till folkhögskolan, som startade på Tollare 1952, flyttades stugbyn till skogsbacken på andra sidan Hedenströms väg. Åhlberg donerade även den marken till IOGT och lovade att "här

Margaretha Bergstrand och Hugo Svensson har haft sin stuga i 18 år, och lika länge har de deltagit i midsommarfirande och andra aktiviteter i byn.

Unga och gamla hjälps åt att resa midsommarstången. För Stig Lundsten är det 54:e gången.

På "ljugarbänken" vid dansbanan trivs vännerna Rune Brunnelöv, Gunnar Lewin, Gunnel Svensson och Uno Sten.

› får Godtemplarbyn ett område av bestående värde" Campingföreningen bytte namn till Föreningen Godtemplarbyn Tollare, och ett hyresavtal upprättades.

– De första åren var det bara arbete, säger Stig som kom hit 1946 efter att ha träffat sin Linnea i folkdanslaget. Vi släpade hit fyllning, gjorde vägar och byggde stugor.

– När vi kom, var det bara sten och gropar, säger svägerskan Stina, som liksom Linnea och Stig har varit med från starten.

STIG BYGGDE EN LITE större stuga åt sig och Linnea, och hennes stuga övertogs av Stigs bror Rune och hans Stina. Rune gick bort 2002, men Stina har fortsatt att tillbringa somrarna i sin älskade stuga.

– Den har betytt allt, säger hon. Det här har varit himmelriket för mig. Jag har aldrig mått så bra som här. Ungarna har också älskat det – och gör det fortfarande.

Efter ett par år drogs en vattenledning till byn, och stugägarna kunde hämta vatten i en stor cistern vid grinden. Numera

finns ett antal vattenposter på området, och några har också dragit in vatten i stugorna. 1975 drogs elledningar, och fotogenlampor och gasolkök kunde ersättas med elektriskt ljus och elspisar.

– När barnen var små, bodde vi här ute från skolavslutningen och hela sommaren, berättar Stina. Rune och Stig cyklade fram och tillbaka till jobbet i stan.

Senare, när barnen slutat skolan, flyttade de ut redan i början av maj, och ibland var de kvar ända till i oktober.

– Alltid hittade vi på något att göra, säger Stig. Det här är världens skönaste ställe!

De berättar om gökotta på badberget, onsdagsträffar med fina program på dansbanan, bastu på folkhögskolan på fredagarna med kaffe efteråt i någon av stugorna, gemensamma födelsedagskalas, fester och upptåg.

För barnen fanns det alltid lekkamrater, och skogsbacken inbjöd till äventyr. De vuxna hjälptes åt med barnpassning.

– Man smög runt och lyssnade om bar-

nen sov, berättar Linnea. Sedan kunde man fortsätta att umgås med de andra i någon stuga.

1986 SADES HYRESAVTALET UPP av folkhögskolan. Marken hade sålts till Anders Diös, som sedan sålt den vidare, och idag ägs den alltså av NCC. I Nacka kommuns områdesprogram är marken avsedd för bostadsförsörjning, men byggplanerna har skjutits upp i omgångar, eftersom mark och vatten kring det nedlagda pappersbruket måste saneras.

Under tiden har Godtemplarbyn fått leva vidare, med avtal för ett år i taget. Men nu har kommunen godkänt ett program för ett nytt bostadsområde, och där finns inte plats för några kolonistugor.

Under årens lopp har de flesta stugor bytt ägare både en och flera gånger. På senare tid har många använt stugorna mest som utflyktsmål, och bara några få har tillbringat hela somrarna där. Barnfamiljerna har blivit färre, liksom de gemensamma

Stugtrappan får fungera som diskbänk vid Ingegärd Bjunges stuga.

»Det här har varit himmelriket för mig. Jag har aldrig mått så bra som här. Ungarna har också älskat det och gör det fortfarande.«

STINA LUNDSTEN

aktiviteterna. Men midsommarfirande, lördagsträffar och ett par medlemsmöten blev det även den sista sommaren.

Karin Öberg blev föreningens sista ordförande. Hon och hennes familj har haft en stuga i byn sedan 2003.

– Jag föll för byn första gången vi besökte den, berättar hon. För de fantastiska talarna, fågelsången, de vildvuxna rabatterna och de små stugorna som byggts med så mycken omsorg.

– Något som också charmade mig var enkelheten, att det är så opretentiöst. Och så gemenskapen förstås.

Karin har hela tiden vetat att byns tid var utmätt, men hon är ändå ledsen över att den försvinner.

– Jag kommer att sakna min lilla oas och de människor som jag har lärt känna där ute. Och visst är det tråkigt att en helnykter koloniförening går i graven. Jag önskar att vi kunde starta en ny någon annan stans!

TEXT: EVA ÅHLSTRÖM

FOTO: ANJA LILJEFORS

Den tidigare IOGT-byn i Mölnlycke fick ge plats för bostäder. FOTO: ULF MAGNUSSON

IOGT-byn blev fashionabelt villaområde

■ **MÖLNLYCKE** En motsvarighet till Godtemplarbyn vid Tollare var IOGT-byn i Nysäter i Mölnlycke. 2004 berättade Accent om det lilla sommarparadiset vid Ötjärn som byggts upp bräda för bräda av IOGT-medlemmar från grannkommunen Mölndal. Bohusläns museum ansåg att stugbyn var ett unikt kulturarv och uppmanade Härryda kommun att bevara den som ett socialt och samhällshistoriskt minnesmärke från 1900-talets folkrörelsesverige.

Men museet och stugägarna kämpade förgäves. Enligt kommunen vägrade behovet av bostäder tyngre än det kulturhistoriska värdet. Stugorna revs, och i backen ligger nu ett nytt fashionabelt villaområde.

... och så här såg det ut i backen vid Ötjärn i Mölnlycke 2004.

GODTEMPLARBYN TOLLARE BILDADES 1951

Utan skyltarna skulle det vara svårt att hitta Godtemplarbyn, som ligger insmugen i skogsbacken.

GODTEMPLARBYN 1938 bildades Tollare Campingförening inom Stockholms Godtemplares Sommarhemsförening. De första stugorna byggdes vid herrgården. 1951 ombildades föreningen till Godtemplarbyn Tollare, stugorna flyttas till skogsbacken där de legat sedan dess, och fler stugor byggdes.

Som mest fanns det 31 stugor i byn. Två har rivits, några har byggts ihop. Idag finns 25 stugor. För att få ha en stuga i Godtemplarbyn måste man vara medlem i IOGT (efter 1970 IOGT-NTO).

På 1980-talet såldes området där stugbyn ligger till Anders Diös, som sedan sålt det vidare. 1986 sades hyresavtalet med Godtemplarbyn upp av Tollare folkhögskola. Sedan dess har föreningen haft avtal ett år i taget med markägaren. Idag ägs det av NCC som planerar ett nytt stort bostadsområde vid Tollare.

2006 godkände kommunen utbyggnaden, och nu pågår arbetet med detaljplaner. Hösten 2008 ska stugorna jämnas med marken.

Bosse Karlsson ser glatt på när medlemsansökan skrivs på av en ny medlem.

FOTO: MARIA ZAITZEWSKY, SAMTLIGA BILDER

Medlemsvärkning i

IOGT-NTO värvar för tredje året i rad nya medlemmar utanför Gekås varuhus i Ullared. Accent var på plats.

■ **ULLARED** – Får vi bjuda på lite Godtemplaredricka? Varsågod. Vi kommer från IOGT-NTO och är här för att värva nya medlemmar. Skulle du kunna tänka dig att bli medlem?

Ulla Lindroth sträcker fram muggar med dricka, ler inbjudande och försöker etablera kontakt med Gekås kunder som denna ljumma julidag strömmar ur varuhuset i en aldrig sinande ström, de flesta med gigantiska kundvagnar som dignar under kassar och staplade prylar. Några tar emot

drycken, medan andra hastar förbi med något vilt i blicken. Köprushen därinne tar förstås ut sin tribut – stressnivån är hög. Men vissa kunder undviker uppenbarligen att ta en mugg eftersom de inte vill bli stoppade och övertalade att skriva på något medlemskap. Eller så är de helt enkelt inte sugna.

– IOGT-NTO har en mängd verksamheter. Vi arbetar bland annat för att alla de barn som lever i familjer med missbruk ska få en bättre tillvaro. Kan du tänka dig att stödja denna viktiga verksamhet?

Några har stannat till och lyssnar uppmärksam. De håller med Ulla i sak, men är ändå tveksamma till att bli medlemmar. De flackar lite med blicken, vill snart iväg igen.

– Ni gör ett viktigt jobb. Men medlem?

Nej, jag tror inte det. Inte i dag i alla fall. Men tack för drycken, den var god!

Under dagens första timmar skriver i alla fall drygt tjugo personer på för ett medlemskap. Några är äldre, andra är barnfamiljer som ändå inte dricker så mycket och som tycker att steget till nykterhet inte är så stort. Ulla och Bosse Karlsson, som har tagit första passet mellan tio och halv tolv är ganska nöjda.

– Det är bättre än igår, måndagar är ofta lite sega, säger Bosse och berättar att gårdagen – den första värvardagen denna vecka – bara inbringade 21 nya medlemmar.

Människor strömmar stötvis ut genom utgången. Svaren på värvarnas inviter är lika varierande som sommarvädret;

– Tack, men nej tack.

– Var kan man köpa den här drickan?

Ett glas Godtemplaredricka svalkar i sommarvärmen. Men medlem? Inte just nu, tack.

»Huvudsaken är att man sår ett frö. Många vet knappt någonting om IOGT-NTO eller tror att vi är en insomnad organisation. Här syns vi och kan förmedla vårt budskap.«

LENA HARDIN, VÄRVARE

Godtemplaredricka.

köptemplet

– Vi tar gärna lite information, men vill inte skriva på något just nu.

– Nej, jag vill kunna ta en whisky ibland. Men jag stöder ert arbete ändå genom att köpa lotter.

– Nej, usch, inte ett medlemskap till.

– Oj, måste man avstå från alkohol? Nej, det vill jag inte. Man måste ju hålla det man lovar och det tror jag inte att jag kan.

EN TIMME UNDER ANDRA passet, som varar mellan tolv och två, drar jag på mig en IOGT-väst och kastar mig ut i vimlet med ett stort leende, en i mitt tycke övertygande svada och muggar i högsta hugg. Här ska värvas! Men jag inser snabbt att det är lättare sagt än gjort. Många dricker gärna en slurk efter ett svettigt shoppingpass inne på Gekås. Men skriva på – trots att jag talar

mig varm för allt vi gör – nej, det vill ingen. Och att vara alltför påstridig är inget alternativ. Då skrämmer man bara bort folk. I stället ler jag och önskar en trevlig dag.

Ulla och Bosse och -lite senare- Per Rosén och Lena Hardin, är mer framgångsrika.

Gekåsbesökarna Olle Täckström, Tamu och Seppo Anti skriver på kontraktet som förbinder dem till medlemskap samt nykterhet under ett år.

Olle står länge och småpratar intresserat med Ulla, som berättar om verksamheten och om allt man faktiskt får genom sitt medlemskap. Inte minst den här tidningen. Och så en flaska Godtemplaredricka när "affären" är i hamn.

Jag tycker det är riktigt kul att värva. Tävlingsinstinkten vaknar, och det är trevligt att träffa så mycket folk – även om de

flesta nöjer sig med en mugg Godtemplaredricka och möjligen ett kort samtal kring nykterhetsrörelsen. Mitt argument, att man visar en solidarisk handling gentemot alla dem som har problem på grund av alkoholen, biter inte. Önskan att även i fortsättningen kunna ta ett glas är större. Men visst känns arbetet oerhört konkret och tacksamt. Alla jag möter är vänligt inställda.

– Jo, det är verkligen fotarbete på gräsrotsnivå. Och resultatet ser man ju direkt, gensvaret är omedelbart, tycker Bosse och får medhåll av Ulla och Lena.

– Dessutom har vi som är här så himla kul ihop. Sammanhållningen gör mycket. Känslan av att vi jobbar mot ett gemensamt mål. Mer konkret än så här blir det ju knappast, konstaterar Lena glatt.

VÄRVARGÄNGET OM NIO PERSONER bor i en hyrd stuga på Ullareds/Gekås camping. Här landar man mellan passen – två per person och dag – softar, äter och sover. De flesta har varit med sedan starten 2005, så något större sug efter att shoppa finns inte.

– Men visst händer det att man slinker in en stund och handlar, medger Bosse, som har försett medhavda sonen Sam med nyköpt Lego.

Alla är överens om att det roligaste med att värva är mötet med alla människor och så sammanhållningen i värvargänget. Att fundera ut hur man bäst värvar nya medlemmar är en annan rolig utmaning.

Finns det någon genomtänkt strategi av typen; så här gör man?

– Grundstrategin är att fråga många, för ju fler vi frågar desto fler blir medlemmar. Men sedan är det ju upp till var och en att tolka detta på sitt eget sätt, säger Bosse och fortsätter:

– Jag brukar köra med argumenten att vi kämpar för barn och ungdomar, att vi vill minska alkolväldet och därmed misshandel och övergrepp. Jag brukar också ta upp den politiska aspekten, att vi tillsammans kan påverka alkoholpolitiken. Och ju fler vi är desto mer kan vi påverka.

ALLA SAMTAL LEDER FÖRVISSO inte fram till ett medlemskap. Men det spelar kanske inte så stor roll, menar Lena.

– Huvudsaken är att man sår ett frö. Många vet knappt någonting om IOGT-NTO eller tror att vi är en insomnad organisation. Här syns vi och kan förmedla vårt budskap. Det är mycket värt.

Hon beskriver värvarjobbet som varierande och spännande. Lite synd tycker hon det är att man sällan hinner fördjupa några samtal.

– Men det är bara att gilla läget! Ändå händer det att man pratar lite mer med någon. Det har förekommit att människor som själva har problem kommer fram. Då

20 000 personer kommer till Gekås varje dag.

Runt 20 medlemmar värvades före lunch.

FOTO: MARIA ZAITZEWSKY

gäller det att fänga upp dem och lotsa dem vidare, så att de kan få hjälp.

De mest lättvärvade är, enligt värvargänget, barnfamiljer och så de äldre, som ger sig tid att lyssna. Svårast att övertala är märkligt nog de som redan är nyktra.

– Helt otroligt, men de är jättesvåra. De tycker att de inte behöver gå med eftersom de redan avstår från alkohol. Argumentet att de genom ett medlemskap kan göra nykterhetsrörelsen starkare går inte hem, konstaterar Eva Höglund och rycker upp-givet på axlarna.

Vad ska man tänka på som värvare?

– Det gäller att fråga så många som möjligt, det är målet, säger Sune Pedersén och beskriver hur en stor ansamling människor faktiskt skapar en större nyfikenhet.

JUFLER SOM TILLFRÅGAS och samlas kring IOGT-NTOs stånd, desto fler stannar till, lite som flugor kring en sockerbit.

Annars handlar det mest om att lyfta fram de argument man själv känner för. Man kan också välja att gå rakt på sak: hej, jag kommer från IOGT-NTO. Kan du tänka dig att blir medlem? Trevlig måste man förstås vara och inte pressa den som markerar ett avståndstagande. Folk får inte känna sig påhoppade och tvingade.

Att stå utanför Gekås i Ullared har visat sig vara en högvinst för IOGT-NTOs tillväxt. Förra året värvades cirka 1200 nya medlemmar här. Platsen är unik och optimal eftersom genomströmningen av människor är enorm. Över 20 000 kunder passerar i snitt på en dag. Och Gekås VD Boris Lennerhov är mycket positivt inställd till

»Helt otroligt, men de är jättesvåra. De tycker att de inte behöver gå med eftersom de redan avstår från alkohol.«

EVA HÖGLUND, VÄRVARE

nykterhetsrörelsens närvaro.

– Jag tycker att ni gör ett viktigt arbete och närvaron av IOGT-NTO utgör en bra motvikt till allt shoppande, säger han och tillägger att målgruppen som besöker Gekås passar IOGT-NTO som handen i handsken; helt vanligt folk med tyngdvikt på barnfamiljer.

Boris Lennerhov vill inte själv bli medlem, men motarbetar ändå aktivt närvaron av alkohol i Ullared. Han har bland annat sagt nej till en etablering av Systembolaget med motiveringen att det lätt skulle bli för stökigt, inte minst på campingen.

DAGEN ÖVERGÅR I EFTERMIDDAG och köerna utanför Gekås tättnar. Kunderna ramlar ur varuhuset trötta och varma och värvarna börjar också slokna så smått.

– Det är lätt att tro att man kan stå här hur länge som helst, för att det är så kul. Men man blir faktiskt jättetrött av att hela tiden vara aktiv och fokuserad. Fler pass än två per dag klarar man inte, säger Lena, som tillsammans med "sina" två värvare avviker för en stunds fika och lugn i den annars lätt hysteriska miljön.

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzewsky@iogt.se

MEDLEMSSIFFROR

2008 Under perioden januari – juli i år har IOGT-NTO värvat 1 209 nya medlemmar. De första veckorna i augusti tillkom ytterligare cirka 300.

Det är långt ifrån målet för året som var 12 000 nya medlemmar, vilket har reviderats

ned till 8000. Hur stor nettoökningen blir efter att de som av olika anledningar begärt utträde räknats bort blir klart efter årsskiftet.

2007 Under 2007 (januari – december) värvades 6 901

nya medlemmar. Nettoökningen, när man räknat bort dem som avlidit under året och dem som begärt utträde, var 3 098 medlemmar.

Vid årsskiftet 2007/2008 hade IOGT-NTO 48 463 medlemmar.

Distrikten

Målet för årets värvning har sänkts från 12 000 till 8 000 nya medlemmar. Förbundet satsar också på värvarteam i distrikten, istället för centrala aktiviteter.

■ MEDLEMSVÄRVNING Efter turbulensen kring uteslutningen av Åke Green, när ett par tusen medlemmar lämnade IOGT-NTO, blev det nödvändigt att se över planen för medlemsvärvning.

– Förbundsstyrelsen hade förståelse för att vi måste revidera målet och göra insatser för att höja motivationen hos värvarna, säger Eva Blomqvist, chef för organisationsenheten.

Sven-Erik "Garvis" Alfredsson, som är projektledare för värvningen, konstaterar att "framgångsruset" har minskat hos storvärvarna, som svarat för en stor del av de senaste årens medlemsökning. Men de flesta vill ändå fortsätta. Under våren deltog 35 av dem i en konferens som gav ny inspiration.

– Men de är negativa till 50-lappen, alltså att nya medlemmar ska betala en inträdesavgift på 50 kronor. Det ska vi inte sticka under stol med.

I den nya planen har målet för årets värvning sänkts från 12 000 till 8 000 nya medlemmar. En annan förändring är att det bara blir några få centrala värvaraktiviteter – där veckorna vid Gekås i Ullared är den största.

DEN VIKTIGASTE STRATEGIÄNDRINGEN ÄR att vi i stället satsar på värvarteam i distrikten, förklarar Eva.

– Nu har vi sådana team i alla distrikt utom fyra, berättar Garvis, som tillsammans med Bosse Karlsson har åkt runt till distrikten och hjälpt till att dra igång den nya satsningen.

Varje team ska göra en värvarkalender, där de prickar in marknader, mässor och andra evenemang där de ska värva medlemmar. I september arrangeras en stor gemensam kick-off för teamen.

Garvis gör ett räkneexempel: Varje värvartillfälle ger i genomsnitt ett 40-tal nya medlemmar. Om vi har tio värvar-tillfällen på våren och tio på hösten, blir vi på ett år 800 fler i distriktet. Och om 23 distrikt gör likadant, får förbundet 19 600 nya medlemmar.

– Vi som jobbar centralt kan inte ta in

ska sköta mer av värvningen

Barnfamiljer är lättast att värva tycker Ulla Lindroth.

FOTO: MARIA ZAITZEWSKY

19 600 medlemmar på ett år. Alla måste hjälpas åt. Om alla medlemmar värvar en ny medlem var, blir vi dubbelt så många!

Men verkligheten är en annan. Förra året var det bara 1,5 procent av medlemmarna som värvade någon alls.

Så en strategi är att få fler att vara med, fortsätter Garvis. Vi traditionella medlemmar är de sämsta värvarna. Man kan undra om vi inte är stolta över vårt medlemskap och vår verksamhet. Kamrattstödarna är mycket bättre på det. De ser alltid till att ha med sig värvarblanketter.

ETT BEKYMMER MED DEN tidigare centrala värvningen var att de nyvärvade inte hade någon självklar koppling till en förening eller ett distrikt. Med värvarteam i distriktet hoppas man att det ska bli lättare att få direktkontakt med föreningarna.

– I teamen finns lokala ansikten, och det blir lättare att kontakta de nya, säger Eva.

– Men samtidigt räknar vi med att distriktet tar hjälp av störvärvarna, som kan bidra med kunskande och exempel.

»Men nu har vi en strategi, ett bra medlemsregister och en ny distriktsapparat. Det bådar gott på sikt.«

EVA BLOMQVIST

Olle Andersson är ansvarig för värvarsteamet i Sörmlandsdistriktet.

– Vi har varit ute en del och planerar minst en värvningsaktivitet i varje huvudort – Nyköping, Eskilstuna, Oxelösund och Katrineholm, berättar han.

Liksom tidigare är distriktet med på några återkommande marknader, som "Malmamarkan" i Malmköping och Tors-hälla marknad. Men där har värvningen gått trögare i sommar.

På Malmamarkan fick vi 20 nya medlemmar. Tidigare somrar har det blivit 60-70, säger Olle. I Nyköping gick det bättre, där värvade vi närmare 50. Men överlag har det blivit svårare.

– En förklaring kan vara att "markna-

den" är mättad, menar han, att de som direkt var beredda att bli medlemmar redan har blivit det. Han är också inne på att inträdesavgiften får fler att tveka.

– Men många är intresserade. De vill veta mer om vad det innebär att vara medlem, innan de skriver på. Dem gäller det att vi försöker fånga upp senare.

Olle är positiv till distriktssatsningen, åtminstone i Sörmland.

– Vi har ju ett bra gäng av erfarna värvar. Det kan vara svårare på andra håll, så det är viktigt att förbundet är med och hjälper till där det behövs.

DE SENASTE SOMRARN har förbundet medverkat i en rad frikyrkliga konferenser. I år blir det betydligt färre.

– Men där vi har varit med har vi haft många bra möten och samtal, säger Eva Blomqvist. Nu har man börjat se förbi Åke Green-affären och ser i stället vårt gemensamma uppdrag, alkoholproblemen och de glömda barnen.

Vilken information får de människor man försöker värva? Många av dem som lämnade förbundet i våras sa att de inte hade en aning om att det krävdes mer än att de var nyktra för att de skulle få vara medlemmar.

– Vi delar ut grundsatser och program, förklarar Garvis. Det gjorde vi förut också. Och i det välkomstbrev som skickas till alla nya medlemmar ingår också grundsatser och program.

– Nu har vi dessutom nya roll ups (utställningsmaterial som rullas upp), tillägger Eva. Under en stor rubrik, "Ta ställning", finns information om vad IOGT-NTO står för.

HUR REALISTISKT ÄR DÅ målet att IOGT-NTO ska ha 60 000 medlemmar 2009?

– När den fastställdes, för drygt ett år sen, kändes det möjligt, säger Garvis. Sedan dess har vi haft ett antal uppför-backar.

Dit räknar han kongressbeslutet om en inträdesavgift för nya medlemmar, ett medlemsregister som kraschat och utslutningsdebatten.

– Det avgörande är hur det går i år, säger Eva. Men nu har vi en strategi och ett bra medlemsregister och en ny distriktsapparat. Det bådar gott på lite längre sikt.

EVA ÅHLSTRÖM

eva.ahlstrom@iogt.se

"Kamratstödet är rörelsens framtid"

KAMRATSTÖD En nationell kamratstöddsamling i början av sommaren lockade 130 deltagare från Skellefteå i norr till Ronneby i söder till sömländska Julita. Där kunde de under fyra dagar utbyta erfarenheter av bland annat barn- och ungdomsverksamhet och socialt entreprenörskap, delta i seminarier om medier, scouting, självkänsla och barn i missbruksmiljöer och, inte minst, må bra i sommarvärmen.

– Kamratstöd är rörelsens framtid, framhöll IOGT-NTOs vice förbundsordförande Anna Carlstedt, och uppmanade kamratstödsmedlemmar att ta för sig och utveckla sitt medbestämmande i förenings- och distriktsstyrelser.

– För mig är kamratstödet förnyelse, energi och framtid, förklarade Kathy Gyhlesten, verksamhetsansvarig för förbundets sociala arbete.

NBV vill fördjupa samarbetet med Kris

En glad och överraskad Andrine Winther fick ta emot utmärkelserna Ideologi-sprutan.

FOTO: JOHAN SVENS

NBV Studier om alkohol och andra droger ska få högre prioritet, och samarbetet med KRIS ska fördjupas. Det beslutade ombuden vid NBVs förbundsmöte i stor enighet när de fastställde arbetsplanen för de kommande tre åren.

Även i övrigt fick förbundsstyrelsen igenom sina förslag utan debatt. Liksom valberedningen, alla val var enhälliga. Ruben Baggström från MHF valdes till ny förbundsordförande efter Sofia Modigh som lämnat det uppdraget för att bli rektor.

Till ny vice ordförande utsågs Eva Blomqvist, IOGT-NTO. Nya ledamöter i styrelsen är Jan Linde, IOGT-NTO, Andrea Lavesson, UNF, Annette Fagerholm Alholm, MHF, och Göran Karlsson, KRIS. Omvalda är förbundskassören Ulf Persson, IOGT-NTO, Susanne Henriksson, SBU, Roland Jonasson, SBF, Håkan Stegeby, MHF, och Gunilla Zimmerman, SLN.

Förbundets utmärkelser Ideologispurten och Guldrikaren överlämnades till två lika glada som överraskade mottagare. Andrine Winther fick ta emot Ideologispurten för sina insatser som ideologisk kompass och motor i utvecklingsarbetet. Sten Fahlén tilldelades Guldrikaren för sitt aldrig sinande engagemang för arbete bland ungdomar och föräldrar.

"Djävligt nykter" var temat för IOGT-NTOs och UNFs avdelning i den stora Prideparaden genom centrala Stockholm.

FOTO: ANDERS A ARONSSON

NYKTRA DJÄVLAR I PRIDE

PRIDEFESTIVALEN – Lite vatten i värmen? Med eller utan bubblor? Med eller utan smak? Frågorna ställdes till tusentals besökare i IOGT-NTOs och NBVs gemensamma monter "Stockholm Water Bar" vid Europride 2008, där IOGT-NTO i Stockholm, IOGT-NTOs HBT-nätverk och NBV tillsammans markerade det nyktra alternativet.

I UNFs monter var temat "Synder", med fotoutställning, frågesport och möjlighet att bekänna egna synder.

I den stora Prideparaden hade UNF och IOGT-NTO en gemensam avdelning med temat "Djävligt nykter", där helrött klädda paradtågare och helrött kroppssminkade knappt klädda alkoholdjävlar fick åskådarnas kameror att gå varma.

ANDERS A ARONSSON

Våra Gårdar satsar på digital teknik

VÅRA GÅRDAR Att stärka och marknadsföra de alkoholfria miljöerna och att utveckla den digitala tekniken i lokalerna är ett par stora uppgifter för Våra Gårdar de närmaste åren. Hur det ska gå till diskuterades livligt när arbetsplanen skulle fastställas vid ombudsmötet i början av sommaren. Ca 130 personer från lokalägande föreningar deltog i mötet som hölls på Hellidens folkhögskola i Tidaholm. Fyra nya leda-

Göran Magnusson, omvald ordförande för Våra Gårdar.

FOTO: BERTIL WESTIN

Arns fotspår. Ett seminarium om social ekonomi, kulturprogram och nattbio rymdes också i en innehållsrik helg.

möter invaldes i styrelsen: Sven-Gösta Pettersson, Öjebyn, Jenny Ericsson, Vara, Ingalill Söderberg, Trångsund, och Lars Nilsson, Göteborg.

Vid sidan av förhandlingarna gjorde ombuden en utflykt i

Glada pristagare, Daniel Carlsson och Ferdinand von Malmberg.

FOTO: MATS JANSSON

Förebyggare fick nykterhetspris

UTMÄRKELSER Värmlands Nykterhetsförbund delar varje år ut ett pris till Ragnar Pamps Minne. I år gick priset till rallyföraren Daniel Carlsson och läraren Ferdinand von Malmberg. Daniel Carlsson fick pris för att han arbetar aktivt för att fler ska köra nyktra i trafiken, Ferdinand von Malmberg för att han i mer än 25 år haft speciell undervisning för elever om alkohol, narkotika och tobak – med gott resultat.

Red.anm: Daniel Carlsson har sedan prisutdelningen åkt fast för rattfylleri och lämnat projektet.

Nyktra lärare kräver lägre införselkvoter

SLN Sveriges Lärares Nykterhetsförbund, SLN, uppmanar alla svenska politiker att agera för att Sverige ska återinföra de tidigare införselkvoterna för alkohol. Det framgår av ett brev till samtliga riksdagsledamöter från förbundets kongress i Halmstad.

I ett annat uttalande kräver SLN att alkohol behandlas som en folkhälsofråga på samma sätt som tobak och att det skapas många fler alkoholfria miljöer i samhället.

Vid kongressen omvaldes Gunilla Zimmerman, Västerås, till ordförande för SLN.

Camilla Åberg-Wickman från kamratstödet i Uppsala snurrade ofta och gärna i UNFs Space Ball. Bild, tv.

FOTO: ARNE LARSSON

– Grupperna hämtar idéer från varandra och inspireras att bredda verksamheten på hemmaplan. Men samvaron med gamla och nya vänner är minst lika viktig.

Deltagarna instämde. "Vilka härliga dagar" och "jag har lärt mig mycket och haft roligt" var standardkommentarer under den avslutande lunchen.

ARNE LARSSON

Ideella krafter driver dans och allsång

FÖRENINGSTIPSET

Populära dansstället Vallsjöbaden, som drivs av

IOGT-NTO i Sävsjö, lockar besökare varje onsdagskväll under sommaren. Allt arbete kring danskvällarna, från att sälja biljetter till att ta ansvar för parkeringen och köket sköts av ideella krafter.

Sammanlagt 117 personer hjälps åt med att ro de välbesökta danskvällarna i hamn.

På samma sätt har kretsen fördelat arbetet med allsångskvällar på Sandlandet.

Föreningar fick 4,4 miljoner av Boverket

SAMLINGSLOKALER Boverkets fördelning av pengar till upprustning av samlingslokaler gav 18 IOGT-NTO-föreningar tillsammans 4,4 miljoner kronor. Mest får Byggnadsföreningen i Umeå, 1 miljon kronor till utveckling av nya lokaler i den fastighet som de rustar efter branden 2006. IOGT-NTO-föreningen i Gnarp får 785 000 kronor till upprustning av Blå Gården.

IOGT-NTO på Gudsmässa

GÖTEBORG På Svenska Mässan i Göteborg arrangerades en stor "Gudsmässa". IOGT-NTO var med bland utställarna, bjöd på Godtemplaredricka, delade ut broschyrer och fick många fina samtal med mässbesökare.

– Vi blev väl mottagna, och många blev glada av vår monter, berättar Malin Westergren, konsulent hos IOGT-NTO i Göteborg.

Junis läger lockar barn i alla åldrar

JUNISLÄGER Nordupplands äventyrläger lockade 25 barn och 12 ledare till vackra Lindbergsviken på Älvkarleö. Där paddlades kanot, badades, sjöngs framför lägerelden och brottades med knott. Det ambitiösa Skutskärsgänget med Gun, Agne och Tommy i spetsen stod för planering och logistik med den inhyrda äventyraren Lasse som höll i ramarna och bjöd på militärtält att sova i, fiskeknepp, bätresor och slutorden för lägret.

PER BRATT

Tom Grethe från Tyskland passade på att utmana kompisen Nils Isensee på sumobrottning.

FOTO: FELICIA HEDSTRÖM

1000 nykterister från 21 länder

SUMMER CAMP Ett "Hello" var den säkraste hälsningsfrasen under sommarlägret på värmäländska Ransbergs herrgård. Lägerdeltagarna bestod nämligen av unga nykterister från 21 europeiska länder. Nykterhetsrörelsens ungdomsförbund, UNF, och scoutförbund, NSF, hade slagit sig samman med den europeiska paraplyorganisationen för nykterhetsförbund, Active, för att skapa ett internationellt storläger. Varje dag kunde de drygt 1 000 deltagarna välja mellan 30 aktiviteter med allt från att meka med bilar till att lära sig självförsvar. Active hann också med att hålla en kongress och välja ny styrelse.

FELICIA HEDSTRÖM

Höjdarresa till alperna

RESOR I sommar har 42 IOGT-NTOare från Västsverige njutit av livet på 2 000 meters höjd i Dolomiterna, där de vandrade bland fåbodar och alpangar fyllda med liljor och alprosor.

RÖRELSEN I MEDIA

Ta bilnyckeln från din fulla kompis

TIDNINGEN ÄNGERMANLAND var en av ett tiotal dagstidningar som i början av sommaren publicerade en debattartikel med rubriken "Ta bilnyckeln från din onyktra kompis". I artikeln manar IOGT-NTOs förbundsordförande Sven-Olov Carlsson och Håkan Söderbergh, VD för motororganisationen FMK, till nolltolerans mot att sätta sig bakom ratten med alkohol i kroppen. De ställer krav på politikerna – alkohol till dömda rattfyllerister, förverkande av fordon vid rattfylleri, strängare rattfylleristraf och vårdprogram, fler poliskontroller på helger och kvällar – men också på bilisterna själva och deras omgivning: "Vägra att åka med en chaufför som druckit alkohol och hindra den som tänker köra alkoholförverkad!"

Riktigt sommarlov åt alla barn

NYA VERMLANDSTIDNINGEN, BLEKINGE LÄNS TIDNING och ytterligare några landsortstidningar publicerade ett uppdrag för "Ett riktigt sommarlov åt alla", om barn i missbruksmiljöer, av bland andra Junis förbundsordförande Carina Eriksson, IOGT-NTOs vice förbundsordförande Anna Carlstedt, UNFs förbundsordförande Robert Damberg, Svenska Unicefs ordförande Birgitta Dahl och Bris ordförande Ingela Thalén. De uppmanar kommunerna att informera barn och unga om olika möjligheter att få ett bra sommarlov, att se till att det finns någon familjecentral och några stödpersoner tillgängliga under sommaren och att informera om föreningar som kan erbjuda läger och andra aktiviteter.

Utvecklingsarbete i Thailand

LÄNSTIDNINGEN ÖSTERSUND har intervjuat Lars Sundh från IOGT-NTO i Östersund om en utbildningsresa till Chiang Mai i Thailand. "IOGT-NTO driver framgångsrikt utvecklingsarbete i Thailand" är rubriken på artikeln som bland annat handlar om rehabilitering av drogmissbrukare med stöd av den svenska nykterhetsrörelsen. Ett syfte med resan var också att diskutera hur medlemskapet i den egna organisationen kan utvecklas för framtiden. "Vår organisation är en av de få som inte befinner sig i en dödsspiral", säger Lars Sundh i intervjun. Vi går framåt och ökar medlemstalet hela tiden.

Skattedebatt om gränshandeln

SVTS RAPPORT hade debatt om alkoholskatterna efter ett utspel från Sprit & Vinleverantörerna om att gränshandeln ökar. IOGT-NTOs förbundsordförande Sven-Olov Carlsson var tveksam till rapporten, som beställts av leverantörerna, och ännu mer skeptisk till deras slutsats – att alkoholskatten måste sänkas. "Ett mycket dåligt förslag", ansåg han. "Om vi skulle göra alkoholen relativt sett billigare i Sverige, skulle vi totalt sett dricka ännu mer alkohol." Han fick stöd av socialminister Göran Hägglund som vill ha högre alkoholskatter.

EVA ÅHLSTRÖM

Arbeta för Världens barn

VÄRLDENS BARN

Ni missar väl inte att boka in årets insamling för Världens

Barn! I höst ligger kampanjkulmen och TV-galorna den 10-11 oktober. Då är vi förhoppningsvis 35 000 frivilliga som tillsammans hjälps åt att sätta nytt rekord för kampanjen och vara med och bidra till en bättre framtid för barn och ungdomar världen över. Det är fjärde året i rad som IOGT-NTO-rörelsen medverkar i Världens Barn – en fantastisk chans för oss att synas med våra frågor, samarbeta med andra organisationer och utöka vårt internationella arbete.

Visst ska du vara med? Hör av dig till närmaste distrikts-expedition så får du information om var och hur du kan hämta och lämna insamlingsbössor. Du kan också kontakta lokala företag, knacka dörr, sälja novellsamlingen, samarbeta med Kommunala Musikskolan eller hitta på något annat kul. Kanske har ni några föreningsarrangemang som kan kombineras med insamling genom fika, lotteri, tipspromenad eller konsert?

För mer information och insamlingstips, gå in på www.bistand.iogt.se/varldens-barn eller ring IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut på 031-338 28 74

Vinn Världens Barns galakväll

Den 10:e och 11:e oktober är det Världens Barn gala på TV. Nu har du och en vän chans att vinna en resa till Stockholm, med övernattnings och biljetter till direktsändningen på SVT.

Berätta vad du tänkt att genomföra för insamling till Världens Barn. Bästa, roligaste och klurigaste förslaget vinner!

Maila din idé senast den 3 oktober 2008 och skriv även hur och när du kommer att genomföra den till: info.bistand@iogt.se eller skicka ett vykort till: IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut 435 83 Mölnlycke

RUP09-seminarier Samverkan & utveckling

UTBILDNING Höstens RUP 09-seminarier har tema Samverkan och utveckling. Varje distrikt får skicka tre representanter från distriktsstyrelsen och en anställd.

Datum, distrikt och plats:

11-12 oktober

Värmland, Sörmland och Västmanland, *Karlskoga folkhögskola*

17-18 oktober

Blekinge, Kalmar och Kronoberg, IOGT-NTO:s kursgård Kronobergshed, Moheda Västerbotten och Norrbotten, *Medlefors folkhögskola, Skellefteå*

24-25 oktober

Skaraborg, Älvsborg och Göteborg, *Vara folkhögskola, Vara*, Stockholm, Gotland och Uppsala, *Tollare folkhögskola*, Halland, Jönköping och Skåne, *Halmstad*

7-8 november

Östergötland och Örebro, *Linköping*, Jämtland och Västernorrland, *Älgårdsbergets konferens, Bispgården*

Alla seminarier startar fredag klockan 18.00 och avslutas lördag klockan 17.00. Mer information och anmälan på www.iogt.se/utbildningar.

Sista chansen att söka lokalt projektbidrag

PROJEKTBIIDRAG Missa inte att söka projektbidrag till lokala utvecklingsprojekt. Sista ansökningsdagen är 30 september, så skynda er att skriva ansökan!

Mer information om projektbidragen kan ni få genom IOGT-NTO Direkt, 08-672 60 05 eller info@iogt.se

EU och alkoholpolitik inför 2009

UTBILDNING En endagsutbildning om EU och alkoholpolitik inför det Svenska ordförandeskapet 2009

Vad har regeringen på gång inför det svenska ordförande-

skapet 2009 och varför är det viktigt för alkoholpolitiken att IOGT-NTO-medlemmar röstar i parlamentsvalet? Detta och mycket mer kommer du få veta på endagsut-

bildning den 30 september!

Läs mer och anmäl dig senast den 19 september på www.iogt.se/utbildningar.

Drogfrågan på film

FILM Den samlade nykterhetsrörelsen arbetar inom ett brett spektra, och det är inte alltid vi samordnar verksamheten och drar åt samma håll. Under hösten görs ett försök att knyta ihop Våra Gårdars arbete med den kommersiella bion med IOGT-NTO:s intresse att utveckla nya och kompletterande former i det lokala arbetet för att diskutera alkohol- och narkotikafrågan ur olika vinklar.

Genom Våra Gårdar tas information fram om vilka filmer som på olika sätt behandlar alkohol- och narkotikafrågan. Dessa filmer kommer att presenteras på Våra Gårdars hemsida, www.varagardar.se, så där kan du få tips på aktuella filmer som berör drogfrågan. Till vissa av filmerna kommer det att finnas diskussionsfrågor.

Här kommer några axplock från höstens filmer.

Kautokeino – upproret, premiär 5/9, 11 år, 1.35 h

Maria Larssons eviga ögonblick, premiär 26/9

De ofrivilliga, premiär 7/11, 1.40 h

Har du frågor om filmer som berör drogfrågan och andra ideologiska frågor, kontakta Anna Schönbeck på anna.schonbeck@varagardar.se eller 08 – 672 61 57.

**iogt.se/möte
IOGT-NTO:s
nya mötes-
plats**

Följ IOGT-NTO på bloggen

KOMMUNIKATION Nu kan man följa IOGT-NTO:s arbete genom vår nya blogg. Vi berättar om när vi är ute och varvar och kampanjar, det blir inlägg och inblickar i arbetet på kansliet på Stora Es-

singen likaväl som från övriga landet. Vi kommenterar aktuella händelser och visar olika sidor från Sveriges största nykterhetsorganisation.

**Följ bloggen på
irolse.wordpress.com**

KALENDARIUM 2008

SEPTEMBER

- 5–6 Jämställdhetsutbildning, Tollare och Wendelsberg
- 6–7 Värvarateamskickoff, Köping
- 8–10 World Forum Against Drugs, Stockholm
- 8–10 Tylösandsdagarna, MHF, Tylösand
- 19–20 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder
- 19–20 Distriktskonsulentsamling, Wendelsberg
- 20–21 Distriktsordförandesamling, Göteborg
- 25–26 Metodutbildning Föräldrar Tillsammans och Ledare Tillsammans, Tollare
- 27–28 Metodutbildning Föräldrar Tillsammans och Ledare Tillsammans, Tollare
- 27–28 Ledarskap i socialt arbete, Tollare
- 30 Alkoholpolitisk kurs, Stockholm

OKTOBER

- 3–5 NBVs förbundsdagar
- 7–8 Projektledarutbildning, Wendelsberg
- 10–11 Världens Barn-insamling
- 10–12 NordAN-konferens, Tallinn
- 11–12 RUP 09-seminarier
- 11–19 Fullt hus, Våra Gårdar
- 17–18 Kurs i kreativ finansiering, Wendelsberg
- 17–18 RUP 09-seminarier
- 17–19 Mediekurs, Tollare
- 17–19 Grundutbildning i förebyggande arbete, Tollare
- 24–25 RUP 09-seminarier
- 25–26 NSF:s förbunds möte, Västervik
- V.44 Stoppa langningen-kampanj – Halloween
- 30 Ljusmanifestation för narkotikans offer

NOVEMBER

- 7–8 RUP 09-seminarier
- 7–9 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder
- 13 Pumpen
- 21–23 IOGT-NTO:s verksamhetsforum, Tollare

DECEMBER

- 7–10 IOGT Internationals kulturkonferens, Malaysia
- V. 50 Stoppa langningen-kampanj – Lucia

Om du vill veta mer om aktiviteterna i kalendariet kan du gå in på www.iogt.se/kalendarium, eller kontakta IOGT-NTO Direkt, 08-672 60 05 eller info@iogt.se.

Hon vill både pussas och bitas

IOGT-NTOs vice förbundsordförande Anna Carlstedt har valts till ny ordförande för Forum för Frivilligt Socialt arbete, en intresseorganisation för ett 30-tal socialt inriktade ideella organisationer.

■ **VAD BETYDER DET NYA UPPDRAGET FÖR DIG?**

– Att jag har fått ett stort förtroende. Det är med lust och stort engagemang som jag går in i det här arbetet.

■ **VAD BETYDER DET FÖR IOGT-NTO?**

– Att vi ytterligare markerar att IOGT-NTO hör till de mest aktiva när det gäller samverkan mellan idéburna organisationer i Sverige. Vi var med och startade både Ideell Arena och Forum, och vi är efterfrågade som en stark röst inom sektorn. Inte minst har detta märkts under det senaste årets arbete med den så kallade Örn-överenskommelsen mellan regeringen och de idéburna organisationerna som nu snart är i mål.

■ **VILKEN ÄR FORUMS ROLL OCH UPPGIFT?**

– Vi i de drygt 30 medlemsorganisationerna behöver Forum av flera olika skäl: för att utveckla och lyfta fram kunskapen om frivilligt socialt arbete, för att utveckla våra metoder genom nära kontakt mellan forskning och lokal praktik, för att erbjuda gemensam utbildning och kunskapsstöd för våra ledare, för att skapa mötesplatser där vi kan byta erfarenheter och för att föra debatt och skapa opinion om gemensamma frågor.

– Det borde vara självklart att vi behöver samarbeta! I Forum finns många små organisationer, och vi hörs alla bättre om vi för diskussioner gemensamt. Det är helt enkelt bättre för organisationerna att göra saker ihop, där det går.

Anna Carlstedt, nybliven ordförande i Forum för frivilligt socialt arbete.

FOTO: TORKEL EDENBORG

»Jag vill att Forum ska bli som en stor Sankt Bernhardshund.«

■ **VARFÖR ÄR IOGT-NTO MED I FORUM?**

– Ordet Forum betyder inte bara torg utan också mötesplats – det säger en del! Forum ger oss möjlighet att hitta den minsta gemensamma nämnaren mellan alla oss som arbetar med sociala frågor. När vi gör det, ser vi ofta att det är mer som är gemensamt än som skiljer oss åt. Det är intressant eftersom organisationer väljer olika utgångspunkter. Några vill bara vara "röst", andra vill utföra saker, medan ytterligare andra vill arbeta med att förändra politiken. Trots alla olikheter finns en gemensam arena, och där finns en spänning som är intressant.

■ **VAD BLIR DIN VIKTIGASTE UPPGIFT?**

– Min uppgift blir att få de anställda och förtroendevalda att känna att det är roligt att jobba, och att deras insatser är viktiga. Jag tänker också se till att Forums arbete lyfts fram bättre inom sektorn och i den offentliga debatten.

– Jag vill att Forum ska bli som en stor Sankt Bernhardshund! Vi ska ha en stor tung tass på var axel på staten och andra offentliga aktörer som vi samverkar med. När samarbetena går bra, och vi blir hörda och respekterade – då får de en stor puss. Men i andra situationer är vi inte rädda för att bitas.

■ **HUR VILL DU FÖRÄNDRA FORUM?**

– Den ideella sektorn som helhet mår bra med mängder av aktiviteter. Samverkan med staten och andra aktörer är också bra, men den ställer krav. När frivillighet är på modet, som det är idag, måste vi bli bättre på att samordna oss.

– Vi behöver ta flera steg för att beskriva oss som sektor: Vilka ingår, vad ska vi kalla oss, vilka är våra kärnfrågor och hur ökar vi kompetensen och ser till att man kan vara professionell även när man är ideell? Det är frågor som jag vill driva.

EVA ÅHLSTRÖM

eva.ahlstrom@iogt.se

ANNA CARLSTEDT

ÅLDER: 37 år

BOR: Stockholm

BAKGRUND: Delar sin tid mellan forskning på franska institutionen vid Stockholms universitet och uppdraget som vice förbundsordförande i IOGT-NTO

AKTUELL som ny ordförande i Forum för Frivilligt Socialt Arbete

PERSONNYTT

Utvecklingskonsulenter

ANDERS KARLSSON och **JOHNNY JOHANSSON**

anställs som nya utvecklingskonsulenter hos IOGT-NTO från och med årsskiftet. Anders kommer att tillhöra teamet av utvecklingskonsulenter i norra Sverige, och

Johnny kommer att ingå i ett team i södra delen av landet. Därmed är alla nio tjänsterna som utvecklingskonsulenter tillsatta.

Kunglig medalj

BENGT GÖRANSSON, före detta kulturminister, demokratiutredare

och långvarig IOGT-NTO-medlem med mera har tilldelats Hans Majestät Konungens medalj, 12:e storleken i blått band. Han får medaljen för sitt outtröttliga arbete för en fördjupad kultursyn och debatt om kulturfrågor.

Kontakter för Vit Jul

CARINA FABREGAT har anställts som projektledare för företagskontakter för projektet Vit Jul. Anställningen gäller från 15 augusti till 7 januari 2009. Carina har nyligen avslutat sin utbildning inom området strategisk information och PR. Hon har också arbetat som marknadsassistent.

Studier ska minska krogvåldet

GRANSKNING Alkohol och krogvåld är en välkänd kombination. Men hur kan man göra något åt det? I Linköping har polisen samarbetat med forskare dels i studier av misshandelns koppling till alkohol och krogmiljöer, dels i projekt för att öka tryggheten och minska brottsligheten i krogkvarteren.

REPORTAGE

FOTO: KENT KLICH

Partylivet oroar på Island

REPORTAGE På Island ökar alkoholkonsumtionen snabbast i västvärlden. Reykjavik gör allt för att framstå som partystaden nummer ett. Men festen håller på att komma av sig i takt med att alkoholskadorna ökar. Accent har träffat några som vill stoppa vecklingen.

I FOKUS

Gårdsförsäljning – hot mot monopolet?

I FOKUS Gårdsförsäljning eller inte är frågan som just nu dryftas i alkohollagsutredningen, som blir klar till årsskiftet. Om det tillåts, blir det då ett första steg mot att montera ned Systembolaget monopol? Vinodlaren Lauri Pappinen hoppas förstås att han i framtiden ska få sälja sitt vin på gården i Habblingbo på Gotland.

I RÖRELSE

Händelserik höst för IOGT-NTO

I RÖRELSE Regional utveckling, rådslag om medlemskapet, utbildning i jämställdhet, nya utvecklingskonsulenter. Det är mycket på gång inom IOGT-NTO under hösten. Accent är med och bevakar utvecklingen.

Välkommen året runt till IOGT-NTO Dalarnas Kurs- och Fritidsgård

Med milsvid
utsikt över
Siljan

Upplev Siljansbygdens natur och aktiviteter

Vandra i våra olika leder (vintertid har vi bra längdskidspår och tillgång till skidinstruktörer).

Nu är det dags att boka inför hösten och vintern

STUGOR • RUM • CAMPING

Hyr per dygn, kortvecka eller vecka.

Tel: 0250-210 70, 070-546 65 41 • Fax: 0250-215 40
asengarden@telia.com • www.asengarden.nu

IOGT-NTO växer – läsekretsen växer...

Annonsera i Accent

– det naturliga sättet att nå engagerade läsare.

Glasgatan 21,
731 30 Köping
Tel. 0221-213 40
070-346 346 2
janne@info reklam.nu
www.info reklam.nu

ÖVERSÄTTNING

från franska språket till svenska språket utföres med största noggrannhet. Pris 2 kr per ord.

Civilekonom Jan Börje Kåfors, Västra vägen 7C, 2 tr,
169 61 Solna. Tel 08-27 25 06

Alla kan hitta rytmen i blodet

Dansa med själen, säger Maria Llerena som i 42 år underhållit, inspirerat och undervisat svenskar i salsa. Nu har hon fått Stockholms stads hederspris för sin kulturgärning.

■ **DANS** Summan, 100 000 kronor, ska Maria lägga på dels en studieresa till Guatemala i höst och dels på den cd med rytmiska barnvisor hon håller på att producera.

– Dans ska vara kul, man ska känna rytmen i hela kroppen och inte bry sig om hur man ser ut, utan bara leva ut sina känslor, säger Maria, som upplever att många svenskar är en smula kroppshämmade.

Hon önskar att fler vågade göra som man gör på Kuba, Marias hemland, eller i Afrika – känna rytmerna och musiken med alla sinnen. Ingen bryr sig om hur man tar sig ut – huvudsaken är att man känner glädje inuti.

– Kvinnorna där är kroppsmedvetna, genom dansen visar de att de finns, att de är någon, att de är stolta och fria. Hur man rör sig speglar hur man mår inuti. Ett dåligt självförtroende kan bli mycket bättre genom att man vågar röra sig till musik. Musiken kan bli en ingång till en ökad självkänsla, menar Maria och exemplifierar med alla dessa svenska män som stämplar sig själva som orytmska och odansanta.

– Inget kan vara mer fel. Alla kan lära sig att dansa! Visst har en del mera rytmkänsla än andra, men det är hemskt att säga till en person att han är hopplös, säger Maria,

Maria Llerena lever med dansen.

FOTO: MARIA ZAITZEWSKY

»Redan livet i magen är en karneval av rytmer.«

som under åren har fått många människor att upptäcka; jag kan!

BÄST ÄR FÖRSTÅS OM man börjar med dans redan som barn – då blir rytmen en del av jaget, en känsla man bär med sig ut i livet. Maria har bland annat blivit känd för sin babysalsa, där spädbarn får ta del av rytmer och toner.

– Redan livet i magen är en karneval av rytmer. Blodet som pumpas, vattnets rörelser. Vi föds med det, varför inte utveckla det?

För Maria fungerar dansen som en kick, tusen gånger bättre än någon drog. Och för

MARIA LLERENA

ÅLDER: 66

BOR: Södermalm i Stockholm

FAMILJ: tre vuxna barn

GÖR: kulturarbetare, sångerska, kompositör, slagverkare, kursledare, dansös, underhållare

BAKGRUND: Rötter i Nigeria men född på Kuba. Kom till Sverige 1966, där hon slog igenom i "Hylands hörna" året därpå.

FRAMTIDEN: skriver på sina memoarer och producerar en cd där hon sjunger egna sånger och spelar trummor.

människor med drogproblem kan dansen kanalisera många känslor som annars kanske skulle kanaliseras på ett mer destruktivt sätt.

MARIA HAR TIDIGARE SAMARBETAT med nykterhetsrörelsen och har också besökt landets alla fängelser. Tanken har varit att inspirera, glädja och underhålla människor som lever i en utsatt situation.

– Många fångar var svårflörtade och undrade vad jag och mina congastrummor kunde tillföra. Men rytmerna väcker glädje och de flesta släppte loss efter ett tag. Effekten blev väldigt positiv, de tillät sig att bara ha kul en stund. Och för många är det en helt ny upplevelse att känna en acceptans för sin egen kropp, att känna att de kan.

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzewsky@iogt.se

GODA NYHETER

Shoppa skärper alla sinnen

SHOPPING Att shoppa kan vara ett positivt sätt att interagera med omvärlden. Det visar en avhandling från Uppsala. Särskilt "fönstershoppare" använder sig av

hela kroppen i sökandet efter den ultimata prylen och går och väntar på den särskilda aha-upplevelse och bekräftelse man får när man hittar något man vill ha.

Golfare lever längre

MOTION Svinga klubban och må bättre! Golf kan vara en god investering för hälsan, visar forskning. Dödstalen är 40 procent lägre bland

golfspelare än bland andra människor med samma kön, ålder och socioekonomisk status. Allra säkrast lever spelare med lågt handikapp.

Nytt jobb gör dig friskare

JOB Byt jobb och bli frisk! De som har svårt att acceptera förändringar på sin arbetsplats mår bäst av att byta arbetsgivare. Stannar man däremot kvar, upplevs hälsan som dålig.